

**FORSKNINGSPROSJEKTET "LANDSKAPSKUNNSKAP OG RESSURSFORVALTNING
I INDRE TROMS OG FINNMARK 2500 F.KR. – 1000 E.KR. (LARM)"**

Rapport fra registreringer i Karasjok og Kautokeino kommuner, Finnmark, 2012

**MARIANNE SKANDFER
INSTITUTT FOR ARKEOLOGI OG SOSIALANTROPOLOGI
UNIVERSITETET I TROMSØ**

UiT The Arctic University of Norway – 2018

Septentrio Academic Publishing

<http://septentrio.uit.no/>

Septentrio Reports, number 2, 2018

DOI: <http://doi.org/10.7557/7.4330>

ISSN: 2387-4597

Licensee UiT The Arctic University of Norway

This Open Access report is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0

International License: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

INNHOLD

<u>Figurliste</u>	<u>2</u>
<u>Innledning</u>	<u>5</u>
<u>Bakgrunn for registreringene</u>	<u>5</u>
<u>Utvelgelse av undersøkelsesområder</u>	<u>6</u>
<u>Reiseplan og metode</u>	<u>7</u>
<u>Foreløpige vurderinger av resultatene</u>	<u>10</u>
<u>Registreringer i Karasjok 2012</u>	<u>20</u>
<u>Registreringer i Kautokeino 2012</u>	<u>43</u>
<u>Tabell 1: GPS-koordinater Karasjok 2012</u>	<u>48</u>
<u>Tabell 2: GPS-koordinater Kautokeino 2012</u>	<u>50</u>
<u>Litteratur</u>	<u>51</u>

FIGURLISTE

- Figur 1 Registreringer i Karasjokdalen i nærheten av utgravningslokaliteten Čoallajávri (kart: B. Hood/LARM).
- Figur 2 Registreringer ved Iešjohka i nærheten av utgravningslokaliteten ved Guovžadievvá (kart: B. Hood/LARM).
- Figur 3 R 1 offerplass, sett mot N. Linn K. Sachs viser størrelsen. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 4 R 1 offerplass, sett mot Ø. Linn K. Sachs og Tina Solbakken viser størrelsen. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 5 Registreringer i Karasjokdalen (kart: B. Hood/LARM).
- Figur 6 R 2, mulig tuft, sett mot NØ. Myrparti i bakgrunnen. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 7 (Liggende bilde) viser K 3 i forgrunnen, K 2 bak med rosa stein øverst, sett mot N. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 8 (stående bilde) viser K 5 sett mot V. Tina Solbakken viser størrelsen på strukturene.
- Figur 9 R 5 fangstgrop, sett mot N. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 10 R 6 fangstgropssystem, sett mot N. Bildet viser oppmåling av den midterste av tre groper, av til sammen åtte. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 11 R 7 sett mot Ø. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 12 Registreringer N for Karasjok (kart: B. Hood/LARM).
- Figur 13 Utsikt fra R 9 rett Ø for høyeste punkt, sett mot NV. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 14 R 10 med Séidejávri i bakgrunnen. Sett mot NØ. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 15 Registreringer ved Jergul, Iešjohka (kart: B. Hood/LARM).
- Figur 16 R 13 K 1 sett mot V. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 17 R 13 K 1 sett mot NV. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 18 R 15. Linn K. Sachs viser størrelsen. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 19 R 16 sett mot NØ. Sidsel Bakke og Linn K. Sachs sitter inni. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 20 R 16, K 1 sett mot N. (foto: M. Skandfer/LARM)

- Figur 21 R 17 K 2 mot NV. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 22 R 18 K 2 mot V. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 23 R 21 sett mot V. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 24 R 22 sett mot N. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 25 Båt i kanten av jordet som tilhører kulturmiljøet R 24. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 26 R 24 K 2 sett mot V. Graveskje viser størrelse og N. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 27 R 24 K 3 sett mot ØNØ. Jon G. Blom måler opp. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 28 R 24 K 4 sett mot S. Sidsel Bakke og Linn K. Sachs måler opp. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 29 R 24, K 5 sett mot S. Boðusvárri i bakgrunnen. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 30 R 25 K 1 sett på avstand mot SØ og nærbilde av barktektfelt på N-sida av treet. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 31 R 25 K 2 sett mot NØ. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 32 R 25 K 3 sett mot Ø. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 33 R 26 K 1 sett mot S. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 34 R 26 K 2 sett mot S. Sidsel Bakke viser størrelsen. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 35 R 26 K 4, sett mot ØNØ. Rávdojohka nede i juvet i bakgrunnen. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 36 R 27 sett mot NØ. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 37 Registreringer ved Ákžumuotki (kart: B. Hood/LARM).
- Figur 38 R 29 sett mot SV. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 39 R 30 sett mot N. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 40 R 31 K 1 sett mot NNØ. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 41 R 32 K 1 mot Ádjít i ØSØ. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 42 R 32 K 2 sett mot ØSØ. (foto: M. Skandfer/LARM)
- Figur 43 R 33 med flere moderne og en eldre árran. Sett mot NØ. (foto: M. Skandfer/LARM)

Figur 44 R 34 sett mot Ø. (foto: M. Skandfer/LARM).

Figur 45 Oversikt over området Akžojávri – Kautokeino (kart: B. Hood/LARM).

INNLEDNING

I forbindelse med forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. – 1000 e.Kr." (LARM) er det i 2012 gjennomført feltarbeid i Finnmark i form av to utgravninger i Karasjok kommune, samt registreringer i utvalgte områder i Karasjok og Kautokeino kommuner. Registreringene ble foretatt i perioden 13. – 24.06., og er samlet i denne rapporten.

Registreringene i Karasjok ble konsentrert innenfor et område fra Kárasjohka i øst til Iešjohka ved Jergul i vest. Det har vært registrert og prøvestykket i andre deler av dette området i regi av LARM og i forbindelse med andre forskningsprosjekt initiert av LARM-deltakere tidligere (Hood 2008, Skandfer 2004, 2007, Skandfer og Hood 2010). Årets registreringer tok sikte på å "tette hull" mellom tidligere registrerte områder. For flere av stedene som ble oppsøkt hadde vi konkrete opplysninger om kulturminner.

Feltarbeidet foregikk i vekslende vær, fra nærmere 30 grader og sol til skyet, lett regn og rundt ti grader, med mye mygg bare de siste par dagene.

Denne rapporten omfatter i all hovedsak nyregistreringer, men noen tidligere registrerte lokaliteter er også beskrevet og kartfestet. Lokalitetene er registrert med GPS, funnsted og utseende for hvert kulturminne. Rapporten omfatter foto fra nesten samtlige lokaliteter, kart og liste over GPS-koordinater. Alle foto er tatt av Marianne Skandfer. Kartene er produsert av Bryan Hood.

BAKGRUNN FOR REGISTRERINGENE

Registreringene er foretatt som del av den empiriske innsamlingen under forskningsprosjektet LARM. Prosjektets overordnede mål er å frambringe ny kunnskap om dynamikk, variasjon, kontinuitet og endring i landskapsbruk og ressursutnyttelse med hovedvekt på tidsrommet 2500 f.Kr. – 1000 e.Kr. Vår kunnskap om innlandets betydning i nordnorsk historie er svært begrenset, blant annet på grunn av manglende grunnforskning i innlandsområdene. Noen avgrensede områder ble undersøkt i forbindelse med vassdragsutbygginger mellom 1960 og 1980, men det er grunn til å stille spørsmålstejn ved om det eksisterende kunnskapsgrunnlaget er representativt. Vi vet svært lite om hvilke kulturminner og kulturmiljø som finnes, hvordan de er lokalisert i landskapet og hvordan de er kronologisk relatert til hverandre. Vi har i dag en situasjon der empiri fra kystområdene står som premissleverandør for vår kunnskap om de eldste delene nordnorsk historie. I praksis innebærer dette at alle kulturminner vi får registrert gjennom LARM-prosjektet, uansett alder, bidrar med viktig kunnskap om variasjon, endringer og kontinuitet i landskapsbruk og ressursutnyttning i innlandet. Registreringene omfatter derfor lokaliteter som spenner fra eldre steinalder til moderne tid.

Den overordnede problemstillingen for prosjektet er: Hva kan det nordlige innlandslandskap fortelle om geografisk og kronologisk variasjon og om sosio-kulturell dynamikk? Fra et arkeologisk perspektiv dreier det seg om to hovedproblemer: 1) den mulige etablering av

fangstgropsystem for villrein fra omkring 2500 f.Kr. og antatt intensivering av innlandresursbruk frem til Kr.f., og 2) overgangen fra villreinfangst til en form for fangstbasert reindrift.

LARM-prosjektet hadde oppstart 1. mars 2009. Prosjektet er finansiert av Tromsø forskningsstiftelse og Norges forskningsråd, med tilleggsfinansiering av feltarbeid og analyser ved Sparebanken Nord-Norge, Universitetet i Tromsø, Sametinget og Nansenfondet. Prosjektleder er forsker Dr.art. Marianne Skandfer, og deltagerne inkluderer pr. 01.08.2012 professorene Hans Peter Blankholm, Ericka Engelstad, og Bryan Hood og førstamanuensis Asgeir Svestad, alle ved Institutt for arkeologi og sosialantropologi, Universitetet i Tromsø.

UTVELGELSE AV UNDERSØKELSESONRÅDER

Undersøkellesområdene ble valgt ut fra tre hovedparametere:

1) de ligger i nærheten av tidligere registrerte områder i regi av LARM og forfatterens post-doktorprosjekt (Skandfer 2007, Skandfer 2010, Hood og Sommerseth 2010, Skandfer og Hood 2011, Sommerseth 2012). Årets registreringer ville fylle ut inntrykket av plassering og typer av kulturminner innenfor en større og etter hvert relativt godt undersøkt innlandsregion.

2) Områdene ligger i nærheten av de to lokalitetene i Karasjok k. som ble utgravd innenfor LARM-prosjektet i indre Finnmark i 2012 (Skandfer 2012 a, b)(figur 1 – 2).

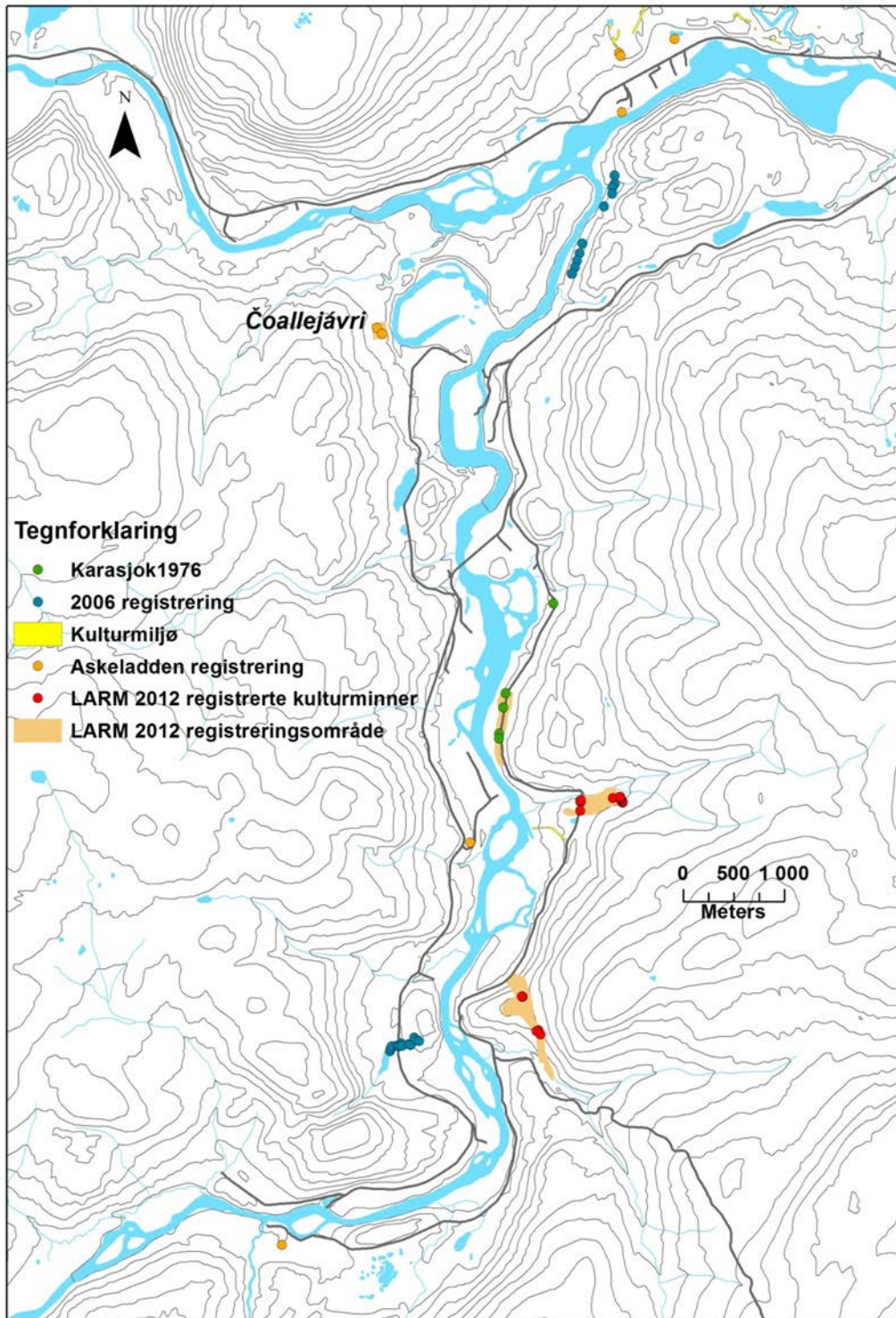
3) det er muligheter for å finne fangstgropsystem innenfor områdene

Omfanget av registreringene i Karasjok k. ble tilpasset tidsbruken på utgravningene, som var det primære ved årets feltarbeid. For flere av stedene som ble oppsøkt fikk vi konkrete opplysninger om kulturminner. Dette dreide seg om fangstgroper ved Námámájoška (som vi ikke fant) og Gožejohka, og om offerplassen på Oálgévárri. Vi sjekket også ut opplysninger om fangstgroper i Sámid Vuorkat Dávvirats registreringer fra 1980-tallet (Top.Ark, Tromsø Museum), og i Ørnulv Vorrens feltnotater (Vorren 1969). Med ett unntak fant vi fangstgropsystemer der de var oppgitt å skulle eller kunne ligge, og i tillegg registrerte vi en hel del andre kulturminner i nærheten av dem.

Utgangspunktet for registreringsinnsatsen i Kautokeino k., var å undersøke et høyereliggende område enn de lavere elvedalene. Strekningen Ákšomuotki – Kautokeino kirkested (figur 45) ble dels valg på bakgrunn av et brev fra en informant der han ønsket å få påvise ikke tidligere registrerte kulturminner knyttet til et større villreinfangstsystem, og dels å se hvordan tidligere registrerte og dermed kjente nedgravde tufter og fangstgropanlegg så ut i terrenget i denne delen av indre Finnmark.

REISEPLAN OG METODE

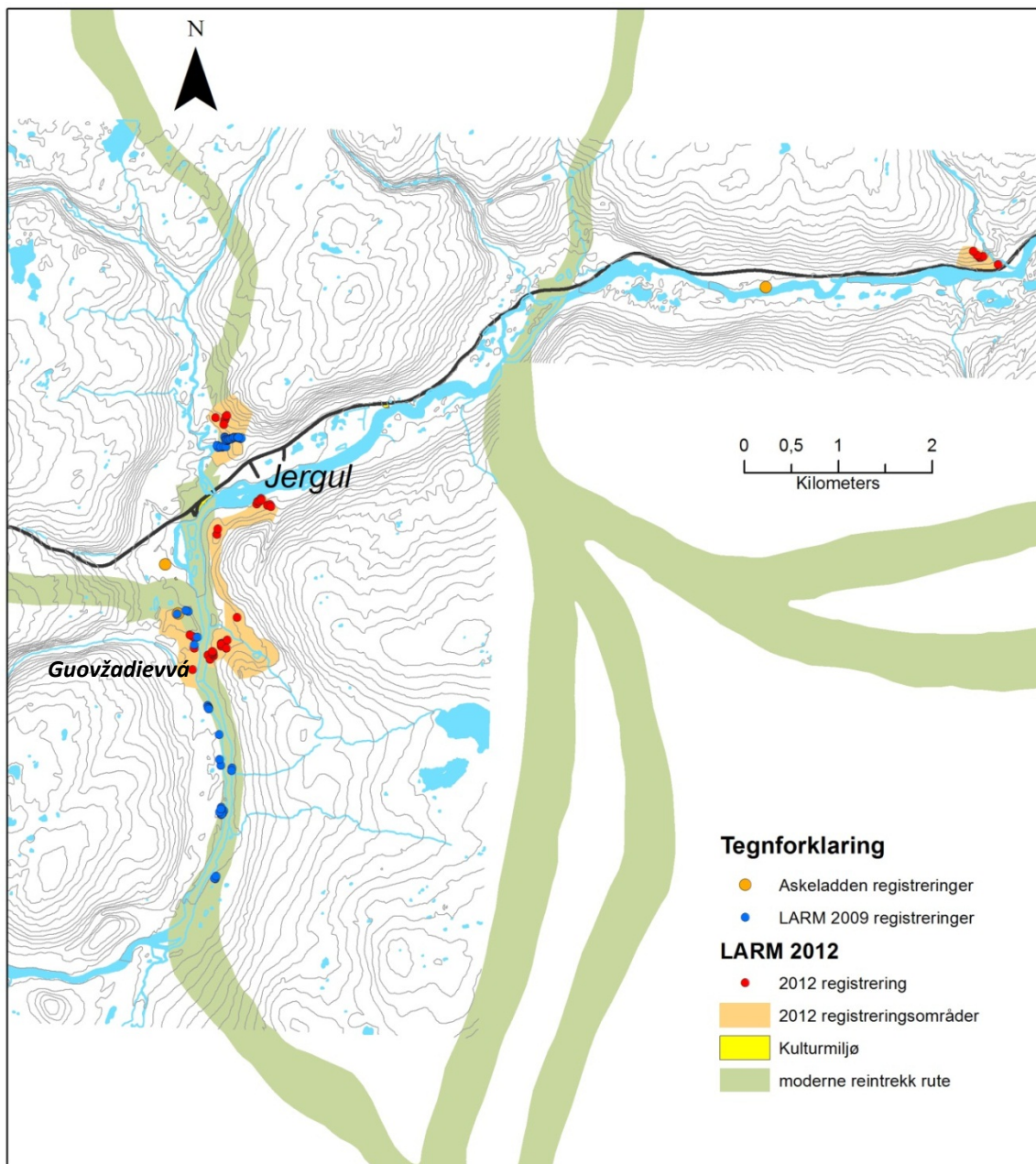
Hovedhensikten med årets feltarbeid i indre Finnmark i regi av LARM var å få gravd ut to lokaliteter fra steinbrukende tid, en ved Kárasjohka og den andre ved Iešjohka, begge i

Figur 1. Registreringer i Karasjokdalen i nærheten av utgravningslokaliteten Čoallajávri (kart: B. Hood/LARM).

Karasjok k. (Skandfer 2012 a, b). Registreringsinnsatsen var som nevnt, konsentrert i områdene i nærheten av utgravningslokalitetene, og omfanget (tidsbruk, antall deltakere) ble

tilpasset arbeidsmengden på utgravningene. I uke 24 ble det gravd ved Kárásjohka og vi bodde på Karasjok camping. Etter arbeidstid 13.06. registrerte Linn K. Sachs, Tina Solbakken og Marianne Skandfer på Oálgevárri, 14.06. registrerte Tina Solbakken og Marianne Skandfer en halv dag ved Námájohka, 17.06. (lørdag) registrerte Sidsel Bakke, Jon Gunnar Blom, Linn K. Sachs, Tina Solbakken og Marianne Skandfer ved Gožejohka og Seidenjunni. I uke 25 grov vi ved Iešjohka og bodde på Jergul ásttu. 21.06. registrerte Sidsel Bakke, Jon Gunnar Blom, Linn K. Sachs og Marianne Skandfer langs østsida av Iešjohka fra Bojobeasskáidi til Jergul hele dagen, og 22.06. registrerte Sidsel Bakke, Jon Gunnar Blom, Linn K. Sachs, Tina Solbakken og Marianne Skandfer utvalgte steder på høydene på nordsiden av veien langs Iešjohka mellom Jergul og Ássebákti hele dagen, alt i Karasjok kommune. Registreringene i Kautokeino foregikk 23.-24.06. Deltakere var Jon Gunnar Blom og Marianne Skandfer, som da bodde på Thon hotell Kautokeino.

Figur 2. Registreringer ved Iešjohka i nærheten av utgravningslokaliteten ved Guovžadievvá (kart: B. Hood/LARM).

Det ble bare gjort visuell vurdering av strukturer og funn som var synlige på overflaten. Det ble ikke prøvestykket med spade eller jordbor på potensielle lokaliteter uten synlige kulturminner, men i enkelte utvalgte synlige strukturer (ildsted/árran og tufter) ble det prøvestykket med tanke på å klargjøre strukturens status som kulturminne og samtidig for å hente ut trekull til datering. Det ble ikke samlet inn funn (avslag) som ble observert på overflaten på enkelte lokaliteter.

Alle observasjoner ble kartfestet vha. GPS, målt opp og beskrevet i et enkelt registreringsskjema utviklet for LARM. Alle lokaliteter og de aller fleste enkeltstrukturene ble fotografert. I etterarbeidet er alle registreringsnotatene renskrevet og samlet, alle GPS-punkt er overført til og bearbeidet på kart v/ Bryan Hood, og et utvalg av fotografiene er valgt ut som illustrasjoner i den foreliggende rapporten.

FORELØPIGE VURDERINGER AV RESULTATENE

Landskap med fangstgroper

Ett av hovedmålene med årets registreringsinnsats var å kartlegge fangstgropsystem innenfor større landskapsområder. Fangstgropsystem forteller om ressursutnyttning (villreinfangst, eventuelt også elgfangst?) og kunnskap om samspillet mellom rein (/elg?) og landskap. Systemene ligger på bestemte steder langs trekkveiene. For Jergul-området ble det tatt utgangspunkt i Vorrens (1962) kart over flytteveiene på 1950-tallet. De nederste delene av samtlige ruter ble befart, fra elva og et stykke opp i dalsidene. For flere av dem var det opplysninger i Sáamid Vuorká- Dávvirats arkiv om funn av fangstgroper. For ett område var det opplysninger i Vorrens (1969) dagbok om et mulig fangstanlegg, og i en av trekkveiene hadde vi i regi av LARM allerede i 2009 kartfestet et fangstgropsystem (Skandfer 2010). I år ble det registrert to fangstgropsystem og flere groper i tilknytning til anlegget som var registrert i 2009. det ble dessuten registrert flere enkeltliggende groper. Oversiktskartet (figur 2) viser hvordan systemene plasserer seg i forhold til dagens trekkruiter. Trekkrutene like Ø for Jergul, der det ikke er registrert fangstgroper, er ikke befart. Det kan ikke utelukkes at det finnes et anlegg også her, men jeg har ingen opplysninger om det.

En analyse av fangstgropanlegg i Finnmark (Myrvoll, Holm-Olsen og Thuestad 2011, Myrvoll, Thuestad og Holm-Olsen 2011) viser at de danner konsentrasjoner ved utløpet av sidedaler i hovedvedalene for Karasjohka og Deatnu/Tana. De anleggene i Kárašjohka/Karasjok k. som i forbindelse med ØK-registreringen har vært dokumentert med skisser, synes i stor grad å være plassert etter to hovedprinsipp: enten parallelt med løpet i hovedelva eller parallelt med en sideelv og tilnærmet vinkelrett på hovedløpet. Anleggene er tydelig tilpasset den omkringliggende topografien. For Kárašjohka/Karasjok k. viser analysen at 84,3 % av alle registrerte fangstgroper ligger innenfor 500 meter fra større elver. Det konkluderes med at det vanskelig kan skilles ut ulike kategorier fangstanlegg. I stedet må fangstgropanleggene ses som uttrykk for hvordan mennesker i fortiden brukte lokal topografi og større landskapsrom. Elveløp, terrassekanter og dalfører har sammen med gropene dannet

et effektivt «fangstredskap». I en videre geografisk sammenheng ligger en stor andel av fangstgropanleggene i overgangen mellom høst- og vinterbeite.

Årets undersøkelser i regi av LARM viser en tett sammenheng mellom nyere trekkveier og fangstanlegg for villrein i Jergul-området, og disse anleggene ligger i skillet mellom høst- og vinterbeitet. Registreringene “fyller igjen” strekningen mellom Ássebákti og Jergul med flere små anlegg som ikke har vært beskrevet og kartfestet nøyaktig tidligere. Manglede befarings av områdene på S-sida av Iešjohka og inn i vinterbeiteområdene framstår etter årets registreringer som enda viktigere for å kunne si noe om hvor i reinens trekk slike anlegg ligger. Også i området Ákžumoutki – Guovdageaidnu/Kautokeino kirkested ligger anleggene i skillet mellom høst- og vinterbeitet, og befaringer inne i vinterbeitelandet kunne gitt bedre holdepunkt for å si hvor signifikant det er for fangstgropfangst.

Strukturelt ligger fangstgropsystemene som ble registrert i år parallelt med hovedveløpene for de store elvene Iešjohka, Kárásjohka og Guovdageaidnujohka, men de ligger til dels langt unna disse elvene. I stedet kan plasseringen beskrives som på tvers av sideelvedaler, gjerne fra kanten av en sideelv og mot en myr, fjellrygg eller en annen innsnevring i landskapet. De ligger ved kritiske punkt i trekkruten, slik Vorren (1944:64-65, se også 1957:159, 1958:11-12, 1982: 57-58, 1998) beskriver det for anlegg andre steder.

Helt lokalt ligger fangstgropsystemene omkring Jergul like ovenfor vadestedene over Iešjohka, der det er passasjer for dyrene ned fra viddene: i Jerguldalen, ved Rávdojohka og på skaidi'en mellom Iešjohka og Bojobeasjohka. Fangstgropsystemene som tidligere er registrert på strekningen Ákžumoutki – Guovdageaidnu/Kautokeino kirkested ligger stort sett utenfor moderne flytteleier (jfr. Vorren 1962), som her følger elva og primært går på Ø-sida av den. De registrerte anleggene ligger på V-sida av elva. Det går likevel en rute rett V for Ákžumoutki, der vi registrerte to groper, som svinger ned og over elva nedenfor ett av de tidligere registrerte anleggene (ID 17479). Anlegget synes da å ligge i tilknytning til en vade plass. Vorren (1962) angir på sitt kart et høsttrekk som krysser elva lenger N. Da vi befarte der fant vi ingen ting. Vår informant fortalte at det var et større anlegg med fangstgroper og buorrá videre S for gropene vi registrerte ved Ákžumoutki, men på grunn av svært stor vannføring i Evrejohka var det ikke mulig å ta seg fram til dem da vi var der i juni. Dersom det ligger fangstgroper der vi ble fortalt at de skulle være, ligger også de midt i den moderne trekkruten V for Guovdageaidnujohka, muligens på en skáidi mellom hovedelva og Evrejohka. Det tidligere registrerte anlegget ID 47051 nærmere Guovdageaidnu/Kautokeino kirkested ligger i bunnen av en liten dal som munner ut ved Guovdageaidnujohka, på tvers av en smal, tørr “korridor” mellom et bratt bekkéfár og en myr; en markert innsnevring i trekkveien før den krysser over hovedelva. Fangstanleggene langs Kárásjohka ligger i sidedaler som munner ut ved hovedelva. Dette er naturlige passasjer ned fra vidda for å krysse Kárásjohka, der elvekryssingen er et kritisk punkt på veien. Vorren (1962) viser at det var vinterbeite på vidda mellom Kárásjohka og Ánarjohka på midten av 1950-tallet, og at en av flyttveiene gikk i nærheten av fangstanlegget ved Gožejohka, men han har ingen flyttvei i nærheten av Námmajohka – Gorvá. Det er ikke etablerte trekkruter i området i dag. Lengre flyttinger Ø – V er hindret av grensestengingen mot Finland.

Til samme fangstlandskap hører offerplasser. LARM-prosjektet registrerer ikke systematisk samiske offerplasser, da kartfesting og beskrivelse av denne typen sårbare kulturminner ikke er nødvendig for våre målsettinger. Det er likevel relevant å påpeke at offerplasser tidligere er påvist i nærheten av flere av fangstsystemene som ble registrert i år. Nedenfor Jergul er det tre ringformete offerplasser. Den ene er stor og ligger sammen med flere bogastiller og kjøttgjemmer på et vegetasjonsfritt rullesteinsområde mellom tre små vann, like ovenfor Iešjohka, på motsatt side (S-sida) av elva og rett overfor Rávdojohka der det ene fangstgropsystemet ble registrert. (Nissen 1928, Vorren 1964). Offerplassen er synlig på “Norge i bilder”. Herfra går en lav, vid dal opp mellom Bojobeasvárri og Skaidi. De to andre ligger ikke ved noe registrert fangstanlegg, men ved en stille kulp ovenfor et smalere stryk ved Sulá. Mellom de ringformete offerplassene står en offerstein i lys kvarts med “hode(Simonsen 1991:176-177, Solbakk 2000:173). Den moderne trekkruten S for Jergul går mellom de ringformete offerplassene på Sulá og offersteinen (jfr. Vorren 1962). I tilknytning til fangstgropsystemet ved Górvá på motsatt side av Kárásjohka for Námmaroavvi, er det opplysninger om en offerplass (Sámiid Vuorka- Dávvirát:arkiv). I år fortalte en informant at tradisjonen var at det var drevet styrtfangst ned i elva. Kulturminnene på begge sider av elva må ses som deler av samme kulturmiljø. En mulig sammenheng mellom offerstein og fangstgroper kan også foreslås for kulturmiljøet V for Ákžomuotki, Kautokeino k.: Her ble det registrert to store fangstgroper i et område like ved en påfallende, stor steinblokk med sirkulære hull i. Vår informant mente å ha sett horn på toppen av en stor stein i dette området for flere tiår siden, og dette var den største av svært få steinblokker i området. Det er ikke usannsynlig at det var denne steinen han så.

I nærheten av fangstgropsystemene ble det registrert buorrá (kjøttgjemmer). I Jerguldalen lå flere i en stor rullesteinsur nedenfor anlegget, ved Rávdojohka lå en buorrá i rullesteinsur nedenfor fangstgropene, ved Bjojobeasskáidi lå tre buorrá i rullesteinsur rett på motsatt side av Iešjohka (en er tidligere registrert, jfr. Skandfer 2010. De har tidligere vært beskrevet som små ringformete offerplasser, jfr. Simonsen 1991:177), og i lia ovenfor gropsystemet ved Námmaroavvi i Karasjokdalen, som vi fikk informantopplysninger om men ikke nådde fram til, registrerte vi i år flere buorrá i storsteinet blokkur. På motsatt side av Kárásjohka er det tidligere registrert et fangstgropsystem som ender i en bratt skrent ned mot elva (Skandfer 2007). De viser at reinkjøtt har vært lagret rett i nærheten av fangstmarken, slik også Vorren (f.eks. 1985, 1998) har påvist mange steder. Tilgang til ur å legge kjøtt ned i kan synes å være en ressurs i nærheten av et fangstanlegg. Det er umulig å tidfeste fangstanlegg uten å gjøre inngrep i dem, og selv da er det store spørsmålsteget knyttet til hva som egentlig blir datert. Dateringer av fangstgroper fra indre Finnmark spenner over flere tusenår, og det er umulig å si noe om den tidsmessige sammenhengen mellom fangstgropsystem og buorrá. Likevel er det en åpenbar romlig sammenheng som også er knyttet til reinjakt, og som kommer til syne i hvordan de systematisk er plassert i nærheten av hverandre i trekkveiene for reinen.

Ingen av fangstgropanleggene som ble registrert og befart under årets feltarbeid hadde flere enn ni groper, men de fire gropene som ble registrert ovenfor Jergul må ses i sammenheng med et system med 18 groper som ble registrert i 2009 (Skandfer 2010) (figur 15), slik at det her kan være et anlegg med to separate linjer og tilsammen 22 groper. Flere av de registrerte

lokalitetene hadde enkeltliggende groper. Størrelsen på anleggene står i kontrast til de store systemene ved Ássebákti og Jálgevárri, begge bare noen kilometer unna de nye registreringene ved Jergul og elvedalen langs Kárásjohka.

Lokaliteter fra steinbrukende tid

Det ble registrert fire lokaliteter med regulære avslag oppe i dagen, to ved Gožejohka i Karasjokdalen, en ved Guovžadievvá S for Jergul og en omkring toppen av Séidenjunni, alle i Karasjok k. De to ved Gožejohka tilhører samme kulturmiljø, registrert med knapt 100 m mellomrom langs veien, på en liten høyde rett S for sideelva til Kárásjohka og knapt 45 m over hovedløpet til Kárásjohka og på den bredeste terrassen i hele dalskråningen. Funnene bestod av lys kvarts, uten kronologisk diagnostiske trekk. Den anselige høyden over hovedløpet i dalen i dag åpner for at dette er rester etter en lokalitet som var i bruk da vannet i Kárásjohka stod mye høyere, eventuelt var demmet opp til en langstrakt innsjø. Dette kan ha vært situasjonen så sent som for fire tusen år siden (jfr Hood 2012).

Den tredje lokaliteten ligger lengre S på samme terrasse som utgravningslokaliteten Guovžadievvá S for Jergul. Materialet, fin, lys kvarts, tilsvarer funnene som ble gravd ut. Det antas at lokalitetene representerer samme type åpne boplasser, og at de kan være fra samme tidsperiode, i så fall omkring Kr.f., som den foreløpige dateringen fra utgravningslokaliteten ga (Skandfer 2012b). det er tidligere registrert flere lokaliteter med avslag oppover langs Iešjohka fra Jergul (Skandfer 2010). Dateringer av trekull fra et prøvestikk har gitt resultatet 540 – 605 e.Kr. Dersom begge dateringene kan knyttes til avslagene har steinteknologi vært et innslag på boplassene også inn i jernalderen her. Implikasjonen vil være at relativt unge lokaliteter blir “usynlige” som spor fra eldre jernalder, idet det er lett å henføre dem til eldre perioder. Dette vil åpenbart gi en skjevhet i materialet, der det blir en overvekt av lokaliteter fra “steinalder” og et nesten fravær av lokaliteter fra eldre jernalder. Materialet er foreløpig for spinkelt til å trekke vidtrekkende konklusjoner.

Den fjerde lokaliteten består av fire konsentrasjoner av avslag i fin, lys kvarts omkring toppen av Séidenjunni. Avslagene ligger opp i dagen, dels rundt på NØ og Ø-sida av selve toppen, men også på en liten “hylle” mot V, innunder øverste punkt. Herfra er det vid utsikt mot Ø, N og V. Det er fin hvit kvarts i grunnen, og det var ingen diagnostiske trekk i huggeteknikk som kunne si noe om alderen på avslagene. Det er flere muligheter: Enten er de rester etter redskapsproduksjon i steinbrukende tid; det er ikke vanskelig å se for seg at dette er et fint sted å speide etter store dyr på vandring og samtidig produsere eller reparere egger i lokalt tilgjengelig råstoff. Alternativt er avslagene rester etter rituell deponering av slåtte kvartsstykker ved en samisk offerplass, slik navnet tilsier at det er. Vi så ikke noe menneskebygd offersted, og antar derfor at det er selve den karakteristiske og markerte fjelltoppen som er siéidien. Hvit kvarts er ikke ukjent som funn ved offerplasser og i samiske graver, og skikken kan gå langt bak i tid. Det er også mulig at funnene representerer både avslag etter redskapstilvirkning og rituell deponering/offer.

En lokalitet med store kvartsstykker i lyngen rundt en kvartsblokk ved Ákžomuotki, Kautokeino k., antas å være et moderne fenomen (R 29).

Nedgravde tufter

Det ble registrert en sikker og en mulig nedgravd tuft ved Jergul, på den laveste elveterrassen langs Iešjohka. Tuften(-e) føyer seg til rekken av små, nedgravde tufter som de senere årene er registrert i et økende antall i indre Finnmark (Hood 2008, Skandfer 2004, 2007, 2010, Hood og Sommerseth 2010). En av disse tuftene, foreløpig datert ved prøvestikk i ildstedet til 2010-1830 f.Kr. (Hood 2008) ble gravd i 2012 (Skandfer 2012a). Den var tilnærmet kvadratisk, c. 2,4 x 2,2 m, 20 cm nedgravd og hadde en forkullet treramme på innsiden av veggene og sentralt plassert ildsted. I indre Troms er lignende små, nedgravde tufter de senere årene datert mellom 750 f.Kr. og 1430 e.Kr., med ett unntak gjennom prøvestikk (Blankholm 2011, Blankholm og Skandfer *in progress*). En totalgravd tuft ved Leinavann er datert til tidsrommet 750 – 415 f.Kr. Den var kvadratisk, c. 2,5 x 2,5 m indre mål, og hadde ildstedet usymmetrisk plassert i SV-delen av gulvet. I et prøvestikk midt i den sikre tufta ved Jergul ble det funnet trekull.

Det er tidligere registrert en sikker og en mulig nedgravd tuft like N for bygda Ákžomuotki (ID-74036). Disse ble kontrollbefart i 2012, og det foreslås at begge avskrives som tufter. Strukturene ligger midt ute på en flat sandmorene, høyt over dagens løp i Guovdageáidnujohka. Det ene er en sirkulær, svakt traktformet fordypning, det andre en mer usymmetrisk fordypning. Ingen har tegn til voll eller akkumulerte kulturlag/næringsrik jord, slik det ellers er vanlig for tufter. I området omkring bygda er det en god del dødisgroper i sandmorenene, og det antas at dette er samme fenomen. Det har tidligere vært registrert tilsvarende “tufter” N for ID-74036, men disse strukturene er fjernet som følge av grustaking. Mellom Ákžomuotki og Gouvdayeáidnu/Kautokeino kirkested, mellom veien og elva, ligger det derimot en veldig tydelig tuft som også er registrert tidligere – ID 27528 - , med utflytende veggvoller og flatt, nedgravd gulvparti, men ingen synlige åpninger i vollene. Tufta er rektangulær, c. 12 x 8 m ytre mål og c. 6 x 2 m indre mål, og ligger på tvers på en høy brink like over elva (i Askeladden er den feil plassert).

Andre tufter

Det ble registrert en fjøsgammetuft og oppmurte hjørnesteiner for et stabbur eller ei lita bu i utkanten av ei gammel eng og like ved en murt grunnmur etter et lite bolighus, på motsatt side av Iešjohka overfor Jergul. Tuftene er muligens ikke eldre enn fra 1930 - 50-tallet, da stedet er opplyst å ha blitt fraflyttet like etter krigen. Det ser ut til at buret/bua har vært laftet, og at den har vært tatt ned og flyttet, siden bare én bunnstokk ligger igjen.

Árran: ildsteder fra yngre jernalder til moderne tid

Det ble registrert seks lokaliteter med árran i Karasjok og en i Kautokeino k. De seks lokalitetene i Karasjok antas å være eldre enn 100 år, mens den ene lokaliteten i Kautokeino antas å ha árran bare fra nyere tid. Det er totalt registrert ni árran på disse lokalitetene. Det vil si at det er registrert bare én árran på de fleste av dem. Av disse er seks registrert som rektangulære, to som sirkulære og en som svakt oval. To rektangulære ildsteder ligger alene, en lokalitet (R 17) har ett rektangulært og ett sirkulært ildsted, én (R 18) har tre rektangulære på rekke, og to lokaliteter har enslige sirkulære/ovale ildsteder. Innenfor kategoriene sirkulær/oval og rektangulær er ildstedene nokså like i størrelse: de sirkulære/ovale er alle 0,8

– 0,9 m i lengde/bredde, de rektangulære omkring Jergul er 1,0 – 1,5 x 0,8-0,9 m i lengde x bredde, mens det rektangulære ildstedet i Karasjok-dalen er 0,9 x 2,1 m. Alle de rektangulære er registrert som fylte, mens de sirkulære/ovale er registrert bare med steinrammer.

Árran er blant de mest vanlige kulturminnekategoriene i indre Finnmark, og er registrert i stort antall innenfor LARM-prosjektet tidligere (Skandfer 2010, Hood og Sommerseth 2010, Skandfer og Hood 2011). Store, rektangulære ildsteder i indre Finnmark har fått en del arkeologisk oppmerksomhet, også de senere årene, først og fremst takket være de “klassiske” utgravningene av rekkeorganiserte rektangulære steinpakninger på Ássebákti, Karasjok k. og Juntavaddá, Kautokeino k. på 1960-tallet og den påfølgende debatten om hva disse strukturene egentlig representerte i innlandet i Nord-Norge (Simonsen 1979, Schanche 1990, Hultgreen, Simonsen og Storli 1992:150-151, Mulk 1994:234, Storli 1994:55-60, se også Storå 1971:91, Hedman og Olsen 2009:4-5). Simonsen (1979, se også Hultgreen, Simonsen og Storli 1983) tolker dem som tidlige samiske graver (“Ássebáktigraver”), og ut fra funnene av brente bein og sterkt varmepåvirkete rammesteiner og bunnheller som levninger etter en ukjent samisk branngravskikk. Langs steinrammenes langsider har det ligget trestokker, som tolkes som rester etter et gravhus. I rapporten fra utgravningene omkring Jotkaleiren, Alta-Kautokeinovassdraget i 1983 (Hultgreen, Simonsen og Storli 1992:150-151) framlegger Storli en alternativ tolkning om at i hvert fall en av de store, rektangulære strukturene her er et ildsted. Tolkningen er basert på at lignende strukturer da nylig var undersøkt av Storli selv på Saltfjellet i Nordland (Storli 1985:55-65), og at de der, i tråd med tolkninger av tilsvarende strukturer i Nord-Sverige, ble kategorisert som ildsteder. Denne tolkningen, ble ikke formulert som et tydelig alternativ til gravtolkningen i norsk arkeologi før på 1990-tallet (se f.eks. Schanche 1990:64 vs. Storli 1994).

Simonsen (1979:3) nevner i den hittil største sammenstillingen av ildstedsmaterialet fra Indre Finnmark at i alt 12 lokaliteter med rektangulære røyser/steinsettinger (“graver”) ble registrert i Karasjok og Kautokeino kommuner i løpet av sesongene 1967-69. Lokalitetene består oftest av 3 – 10 rektangulære strukturer, men enkeltliggende røyser ble også funnet.

Steinpakningene skiller seg fra andre ildsteder ved å være store, rektangulære og oftest steinfylte innenfor en avgrensede ramme, og ved å ligge på rekker med strukturenes lengdeakser på tvers av rekka. Strukturene på Juntavaddá måler 2,25 – 2,6 x 1,7 – 1,9 m, de på Ássebákti varierer innenfor 1,6 – 2,5 x 0,85 – 1,85 m. Simonsen (1979:14) skiller mellom 14 “voksengraver” som måler 1,45 – 2,15 x 1,05 – 1,50 m, og 3 “barnegraver” som måler 1,45 – 1,62 x 0,83 – 1,0 m, utvendige mål. Hvorfor den samlede variasjonsbredden som angis omfatter større mål enn “voksengravene” er ikke godt å si. I forbindelse med utgravningene av lokaliteter i nærheten av Jotkaleiren ved Alta-Kautokeinovassdraget i 1983 ble fire rektangulære “graver” og en stor, uryddig oval steinsetting, 2,9 x 1,15 m, forsøksvis tolket som en skjellettgrav, gravd ut (Hultgreen, Simonsen og Storli 1992). De rektangulære strukturene var hhv. 1,4 x 0,75, 1,4 x 0,85, 1,9 x 0,9 og 1,4 x 1,3 m. To var fylte med nevestore steiner mens to bare hadde rammesteiner. I forbindelse med et kort forskningsprosjekt på den tilsynelatende funntomheten i Nord-Norge i tidsrommet ca. Kr.f. – 1000 e.Kr. undersøkte Schanche (1990:62-64) to store, rektangulære strukturer, hhv. i Baddenjárg, Karasjok k. og i Kautokeino kirkested, Kautokeino k. Steinsettingen på Kautokeino kirkested lå alene og bestod av en steinramme, 2 x 1 m, fylt med skjørbrent stein,

trekull og brente bein. Strukturen ved Baddenjárg lå i et felt der det tidligere var registrert ti “Assebakteildsteder” og to andre steinsettinger/ildsted. I 1990 ble det observert ni “Assebakteildsteder” på rekke, og det var flere vage, mulige store rektangulære steinsettinger i området. “Assebakteildstedene” består her av lave steinrammer fylt med stein, og beskrives som ovale til rektangulære, 1 – 1,5 x 1,5 – 3 m og orientert vinkelrett på den rekken de lå på. Flere sjakter mellom steinsettingene ga ingen indikasjoner på boligstrukturer.

Av dateringer fra Indre Finnmark er de rektangulære røysene på Ássebákti og Juntavaddá er datert til omkring 1100 e.Kr. på bakgrunn av 14C-dateringer og funn (Simonsen 1979:11, 42). I strukturen fra Kautokeino kirkested ble trekull fra furu datert til 1055 – 1275 e.Kr., og en trekullprøve av furu fra en av røysene på Baddejnárg er datert til 885 – 1020 e.Kr. (Schanche 1990:65). Det kan nevnes at utgravninger av tre store, rektangulære ildstedsstrukturer på en lokalitet på Kjerringneset, Pasvik, Sør-Varanger k., har gitt dateringer mellom 1010 og 1390 f.Kr., med en hovedtyngde mellom 1030 og 1280 e.Kr. (Hedman og Olsen 2009:tabell 3). Dateringene fra Indre Finnmark ligger dermed samlet mellom c. 900 og 1280 e.Kr. ¹

Også andre typer ildsteder har fått en viss arkeologisk oppmerksomhet, særlig ved de innledende undersøkelsene i indre Vest-Finnmark fram til tidlig på 1980-tallet, der de opptrer sammen med de større, rektangulære strukturene. På Ássebákti ble således samtlige av de 12 såkalte “markildsteder” som ble observert “(...) tilsynelatende helt tilfeldig spredt i terrenget” (Simonsen 1979:39), altså i kontrast til de rektangulære strukturene, undersøkt. Sju av “markildstedene” beskrives som runde eller ovale rammeildsteder, to som firkantete steinlegninger med en større blokk i den ene enden som sammenlignes med moderne kaffebål, dertil en brolegning, en koksteinshaug og en brenneplass uten steinsetting med fem parallelle forkullede trestokker over rødbrent sand. Ved ett av ildstedene var det avslag i kvarts og kvartsitt som tolkes som samtidig med ildstedet. Dette viser at små, runde ildsteder ikke behøver å være unge eller moderne, men tvert imot kan ha høy alder. Ingen av dem er datert. Simonsen (1979) rapporterer ikke om andre typer strukturer enn store ovale/rektangulære, fylte røysen på Juntavaddá. I 2010 ble det registrert tre enkeltliggende rammeildsteder – ett ovalt, ett spissovalt og et sirkulært som omtales som ikke så gammelt – innenfor 3-400 m fra utgravningslokaliteten, men ingen i direkte tilknytning til de store røysene (Hood og Sommerseth 2010:36-37). I forbindelse med de arkeologiske undersøkelsene i Alta-Kautokeinovassdraget ble flere ildsteder og mulige ildsteder undersøkt, i tillegg til “Assebaktegravene” (Simonsen 1992). I nærheten av de store, rektangulære strukturene ved Jotkaleiren ble det gravd ut to sirkulære ildsteder, begge 80 cm i diameter og uten funn (Hultgren, Simonsen og Storli 1992). Det utelukkes ikke at i hvert fall ett av dem er samtidig med de større, rektangulære strukturene (ibid.:144). I rekken av strukturer ved Baddenjárg, Karasjok k., ble det observert ett mindre rammeildsted og en mulig tuft, og dessuten ytterligere et steinsatt ildsted 30-40 m fra feltet. Disse ble ikke undersøkt. (Schanche 1990:63).

¹ Det er gravd et “Assebakteildsted” ved Mollešjohka i regi av LARM i 2011, men rapport med dateringsresultat foreligger foreløpig ikke (se registreringsrapport: Sommerseth og Hood 2010:R28 K1).

Furuer med barktekt omkring Jergul

Det ble registrert tre levende furuer med spor av barktaking/barktekt, alle i nærheten av Jergul, Karasjok k. Det har ikke vært systematisk registrering av slike kulturspor, verken i regi av naturverkaktører, kulturminnemyndigheter eller arkeologer som forsker på samisk kulturhistorie i Norge. Det ble heller ikke søkt systematisk etter kulturmodifiserte furuer under årets feltarbeid i indre Finnmark i regi av LARM. Funnene som er gjort i år er ikke registrert etter en standardisert metodikk, men beskrevet, fotografert og kartfestet ved hjelp av GPS. I ettertid har jeg blitt klar over at Asplan Viak, etter å ha arbeidet med kulturmodifiserte furuer som spor etter samisk bruk i Ánanjohkdalen (Midteng 2010), har utarbeidet et skjema i forbindelse med et pågående registreringsarbeid i Pasvik, hvor en rekke parametre blir notert systematisk. Viktige egenskaper er type kulturspor, antall kulturspor pr. tre, himmelretning, høyde over bakken, treets tilstand, skogstruktur og skogens tilstand i tilknytning til kultursporet. (Midteng 2010:8). Skjemaet og eventuell tilhørende rapport er foreløpig ikke gjort tilgjengelig. Selv om det enn så lenge er liten kunnskap om disse kultursporene i Norge, har spor etter kulturmodifiserte furuer de senere årene vist seg å være vanlig i flere samiske bruks- og bosettingsområder, også i den begrensede furuskogen i Troms og Finnmark: både i et område sør for Øvre Ánanjohka nasjonalpark og innenfor Øvre Dividalen nasjonalpark og landskapsvernområde er det de senere årene registrert drøyt 70 slike trær, og enkelte kulturmodifiserte furuer er også tidligere observert i Karasjok, Skibotn og Kåfjord (Bergman et al. 2004; Midteng 2010; Elvebakk og Kirhhefer 2012). I Sverige og Finland synes fenomenet å være knyttet til de nordlige samiske områdene, tilsvarende breddegrad som Rana/Hattfjelldal på norsk side. I Norge er slike spor de siste årene registrert sør til Helgeland og i Holmvassdalen naturreservat i Grane (Lorås og Storaunet 2004, Lorås 2010 og Lorås og Eidissen (in prep.) i Elvebakk og Kirhhefer 2012:25).

Mens spor etter skogbrann kan vises som såkalte brannlyrer, arr i barken som går helt ned til bakken, vises barktaking som barkfrie flekker som som regel stopper et stykke over bakkenivå, rundt 0,5 – 1 m (Midteng 2010:6; Elvebakk og Kirhhefer 2012). Halvstore furuer (rundt 90 år) med relativt tynn bark og stammediameter omkring 20 cm ble valgt til skaving (Elvebakk og Kirhhefer 2012:20). Trærne ble ikke ringbarka, og dermed overlevde de selve barktakingen og kunne brukes flere ganger. I førkristen tid ble barken mot sør spart, som en oppmerksomhet mot solguden Biéivvé. Etter innføring av kristendommen ble dette hensynet visket ut, sammen med hensynet til å holde treet i livet. Blant Inari-samer var levende barktekt-furuer regnet som hellige, og de kunne ikke hugges til brensel. Et dødt tre som var modifisert måtte “varsles” gjennom et rituale før det kunne felles (Bergman m.fl. 2004). Den vanligste bruken har vært uttak av den karbohydratrike innerbarken som også har et høyt innhold av C-vitamin. Det er kjent fra historiske kilder at mens den norske bumansbefolkningen slet med skjørbuk var samene lite rammet.

Barken ble normalt tatt av furua i juni måned, når sevja hadde gått og barken var lett å fjerne. Smaken var også mest behagelig (søt) i den korte sevjetida, og mer besk ellers i året. Furuer med arr etter barkuttak kan følgelig knyttes til sommeropphold. Det innebærer helt konkret at mennesker tilbrakte forsommeren i Jergul-området, uten at det i skrivende stund er mulig å si i hvilken tidsperiode. Ytterbarken ble skavet av i strimler på rundt en meters lengde før den

saftige innerbarken ble skavet av med et spesielt redskap, pakket i bjørkenever og røstet i en grop i jorda, med jord over og et bål som brant 1- 4 dager på toppen. Da var barken blitt rød, og den ble så knust til mel på et reinskinn (Bergman m.fl. 2004). Melet ble brukt som mattilsetning eller tykningsmiddel til retter med både kjøtt, fisk, blod og reinmelk (Nicklasson m.fl. 1994; Midteng 2010:9). Fra Inari er det opplysninger om at furubarkmel ble brukt som gave til slektninger utenfor furuskogsområdene, og fra Nord-Sverige er det kilder på at furubarkmel var en handelsvare (Bergman m.fl. 2004; Östlund m.fl. 2004). Dette indikerer at den var ettertraktet. Innerbark kunne også spises direkte (Midteng 2010:9). Flere kilder nevner andre grunner til å lage store merker i furubark, som å bruke merkene til veiviser (og “kompass”), som grensemarkering og som rester etter uttak av bark i stykker til å oppbevare senetråd i eller som spor etter uttak av trevirke til emner, f.eks. til økseskaft (Bergman m.fl. 2004; Elvebakk og Kirchhefer 2010; Midteng 2010).

Dendrokronologiske undersøkelser av fortsatt levende trær fra Dividalen viser at arrene her ble laget i hvert fall mellom 1619 og 1819, og at trærne kunne bli modifisert flere ganger, med rundt 10 - 15 års mellomrom (Elvebakk og Kirchhefer 2012:13). Av 13 fossile furuer med barktekstspor som er funnet i myr- og torvsediment ved Arjeplog, Nord-Sverige, er to 14C-datert til omkring 1600, tre til 1400-tallet, ett til 1300-tallet, fire til omkring 1200 og ett tilbake til c. 950 f.Kr. Barkskaving i stor skala er beskrevet fra dette området i skriftlige kilder tilbake til 1600-tallet. (Östlund m.fl. 2004). Fra midten av 1800-tallet ble byggmel vanligere tilgjengelig, men ifølge Vorren (1964) brukte østsamene i Suenjel siida barkmel fram til 2. verdenskrig. De siste årenes forskning viser at uttak av furubark fra levende trær har en lang tradisjon innenfor samisk kultur, en tradisjon som tidsmessig faller innenfor LARMs primære tidsperiode 2500 f.Kr. – 1000 e.Kr. Modifisering av et utvalg av levende furutrær i et lokalområde er en form for ressursforvaltning som er relevant for prosjektet. Det må finnes lokal kunnskap om barktaking for å nyttiggjøre seg ressursen, og for å holde trærne i live. Denne kunnskapen (og “etikken”) synes å være delt av samiske bosettingsområder med furuskog. Dersom furubark var et ettertraktet og ønsket tilskudd til kosten generelt i de samiske bosettingsområdene, kan det likevel foreslås at uttak av furubark var en sommeraktivitet som ble bedrevet systematisk i furuskogene i innlandet. Dette kan ha vært en tradisjon som har strukket seg mange hundre år bak i tid.

Vurdering av sted for uttak av prøve til vegetasjonsanalyse v/ H.I. Høeg (2000)

I tillegg til befaringsene som konkret tok sikte på å registrere kulturminner, ble lokaliteten der en pollenprøve med byggkorn datert omkring 2000 f.Kr. i Karasjok k. tidligere er tatt ut (Høeg 2000), befart. Lokaliteten ligger 3 km NV for Karasjok sentrum på vei over vidda mot Porsanger, like etter at en kommer opp fra dalen og 365 m.o.h. (figur 12). Lokaliteten er en liten myr – Jussajeaggi – i et smalt dalføre mellom flere høyere fjell (336 – 408 m.o.h.). Oalgejhoka renner gjennom myra. Mot Ø og NØ skråner bakken opp mot veien, brattest lengst N, og det er en del stor blokkstein og kratt omkring bekkefarene her. Ovenfor veien fortsetter terrenget å skråne opp mot høyere fjellpartier. Mot V går en bratt, storsteinet ur langs hele kanten av myra, og over den henger et lite stup. Mot S åpner dalen seg nedover mot en ny myr, og i det lille området mellom myrene er det lave, tørre koller. Her kan det kanskje være aktivitetsområder, eventuelt i tilknytning til et flatere parti videre nedover mot

Rávdojohka. Det ble ikke observert spor etter menneskelig aktivitet noe sted rundt myra, og det er lett å forstå at pollenprøven herfra opprinnelig var ment som en kontrollprøve fra et sted uten påvirkning fra bosetting eller husdyrhold. På den andre siden er dette i utkanten av det tradisjonelle seterområdet for bøndene i Karasjokdalen, og det kan derfor tenkes at undersøkelser videre inn i seterområdet vil kunne oppvise lignende spor etter bosetting, beiting/slått og dyrking som det lokaliteten ved Jussajeaggi har gjort. Det framstår likevel som usannsynlig at byggpollenet stammer fra korndyrking på stedet.

REGISTRERINGER I KARASJOK 2012

Oalgevárri

Oalgevárri er en fjelltopp (330 m.o.h.) rett NV for Karasjok sentrum. Flellpaertiet er avgrenset av Rávdojohka i SØ og Ø og Oalgejohka i NV. Den stiger bratt opp fra sentrum av Karasjok i S, og faller slakt ned i N.

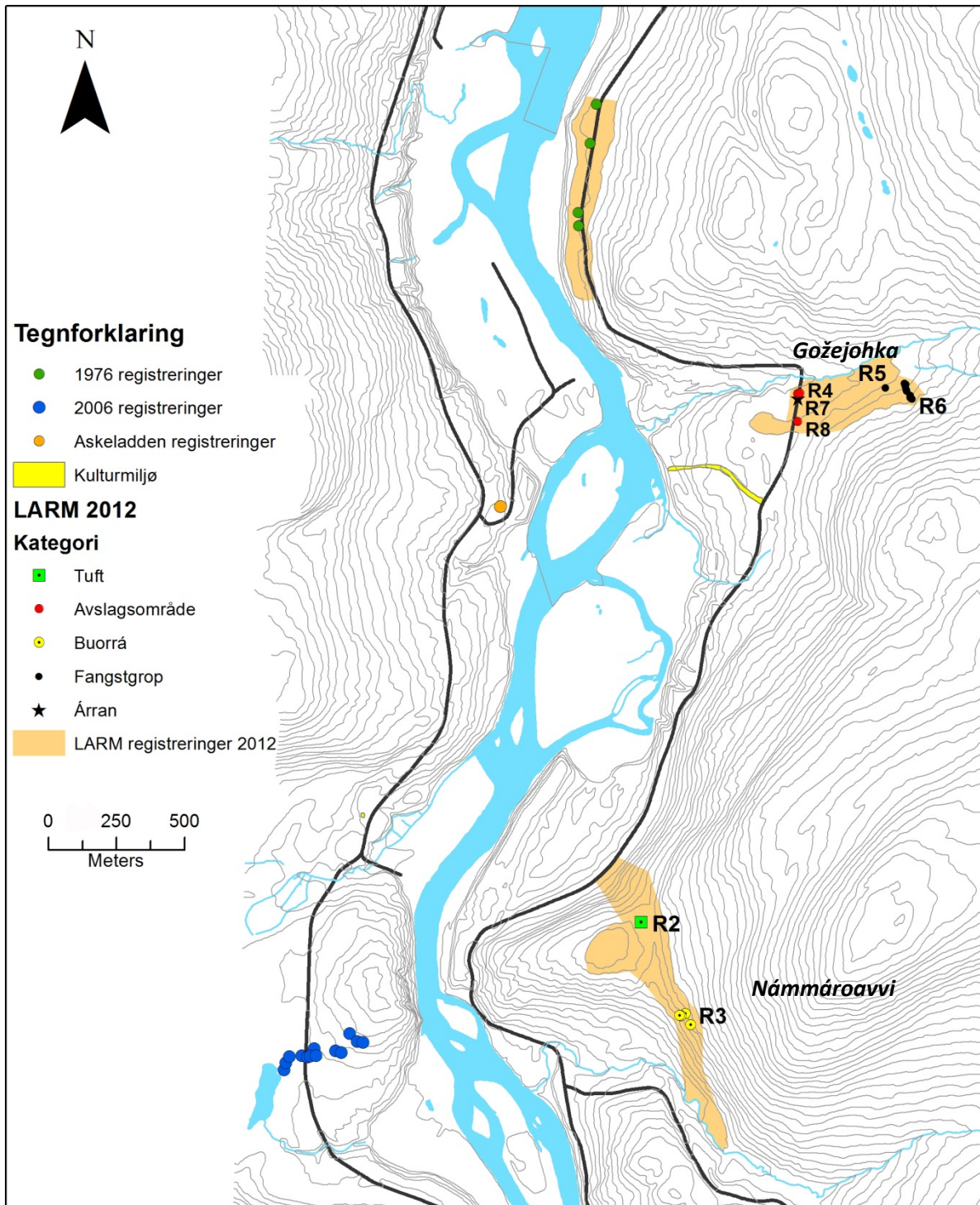
R 1. Ringformet offerplass. Etter informanttips ble en sirkelformet struktur, lagt opp av store steiner, registrert nedenfor veien opp til toppen av Oalgevárri, ca. 20 m fra veien og litt under og ØSØ for toppen av åsen, i skråningen over selve Karasjok. Steinene er inntil 1,2 m lange, i nederkant murt opp i dobbelt omfar til en høyde på 1,2 m. Flatt, mosegrodd parti inni steinsirkelen. Diameter 1,5 m , indre mål, 3 m ytre mål. (figur 3-4).

Figur 3. R 1 offerplass, sett mot N. Linn K. Sachs viser størrelsen.

Figur 4. R 1 offerplass, sett mot Ø. Linn K. Sachs og Tina Solbakken viser størrelsen.

Figur 5. Registreringer i Karasjokdalen (kart: B. Hood/LARM).

Námmároavvi

Námmároávvi er en fjellformasjon (360 – 372 m.o.h.) Ø for Kárásjohka, avgrenset av Námmájohka og et myrparti i S og Gozejohka i N. Fjellet faller bratt ned mot Námmájohka og myrpartiet i S og mot Kárásjohka i V. (Figur 5).

R 2. Tuft (?). Lav, overgrodd sirkulær voll, diameter 2,8 m, inntil 15 cm høy, omkring et lavere midtparti med noen større steiner i, inntil 20 cm dyp fra vollkronen. På en tørr flate 12 m SSV for en liten myr mellom Námároavvi og en kolle ut mot Kárasjohka. Godt synlig, bra markert. Strukturen ligger skjernet fra dalen og i le fra V og Ø, med utsikt mot S, Ø og N. Området skal være et godt terreng for elgjakt. Uviss alder. (figur 6).

Figur 6. R 2, mulig tuft, sett mot NØ. Myrparti i bakgrunnen.

R 3. Kjøttgjemmer (buorra). Steinsettinger i bratt SV-vendt li ned fra Námároavvi, ca. 260 moh. Store blokksteiner stikker opp av lyngen, og danner naturlige hulrom som det er murt opp foran. Spredte furuer og småbjørk (figur 7-8).

K 1. Kjøttgjemme. Irregulær form, murt opp mot naturlig hulrom under steinblokk.

K 2. 20 m SV for K 1: Kjøttgjemme. Irregulær form, murt opp mot naturlig hulrom under steinblokk.

K 3. 2 m ØSØ for K 2: Kjøttgjemme. Irregulær form, murt opp mot naturlig hulrom under steinblokk.

K 4. 6 m V for K 2: Kjøttgjemme. Irregulær form, murt opp mot naturlig hulrom under steinblokk.

K 5. Som K 1 – K 4.

Figur 7-8. Fig. 7 (Liggende bilde) viser K 3 i forgrunnen, K 2 bak med rosa stein øverst, sett mot N. Fig. 8 (stående bilde) viser K 5 sett mot V. Tina Solbakken viser størrelsen på strukturene.

Góžejohka

Området ligger S for Gožejohka, mellom elva og foten av Námároavvi, på en hevet terrasse over Kárásjohka, ca. 160 m.o.h. (figur 5).

R 4. Lokalitet med flere kvartsavslag. I veikanten på bakketoppen rett S for brua over Góžejohka. Avslag identifisert på tre steder innenfor et område på rundt 20 m lengde langs veien, på begge sider av kjørebanelen.

R 5. Enkeltliggende fangstgrop. I den S-lige kanten av et lite myrdrag langs S-sida av bekken, i spredt bjørkeskog med frodig urtevegetasjon. Gropa er orientert N – S, har tydelig rektangulær bunn og kraftig voll i N; 4 x 3,5 m, 0,7 m dyp fra vollkrone. (figur 9).

R 6. Fangstgropssystem, ca. 100 m Ø for R 5. På SSØ – NNV-gående, smal sandmorene, bare en 6 – 7 m bred rygg, 2 – 3 m høy i forhold til terrenget omkring og skrånende ned mot myrdrag langs bekken i N. Gropene ligger langs midten av sandryggen. (figur 10).

K 1. Fangstgrop, 3,5 x 5,0 m, 0,75 m dyp. Lengst S av gropene i systemet.

K 2. Fangstgrop, 3 m NNV for K 1. 4,0 x 5,0 m, 1,1 m dyp. Kraftig voll i NNV.

K 3. Fangstgrop, 2 m NNV for K 2. 3,7 x 4,0 m, 0,7 m dyp.

K 4. Fangstgrop, deler voll med K 3. 3,2 x 4,0 m, 0,8 m dyp.

K 5. Fangstgrop, 11 m NNV for K 4. 4,0 x 4,5 m, 1,2 m dyp.

K 6. Fangstgrop, 3 m NNV for K 5. 4,0 x 4,5 m, 0,8 m dyp.

K 7. Fangstgrop, 6 m NNV for K 6. 4,1 x 4,5 m, 0,75 m dyp. Revehi i bunnen har dratt ut mye sand.

K 8. Fangstgrop, 2 m NNV for K 7. 4,0 x 5,0, 0,9 m dyp.

Figur 9. R 5. Fangstgrop, sett mot N.

Figur 10. R 6 fangstgropssystem, sett mot N. Bildet viser oppmåling av den midterste av tre groper, av til sammen åtte.

R 7. Árran. Lite synlig, lite markert, som en svak forhøyning i lyngmark med fire steiner (diameter 12 – 15 cm) delvis synlige i Ø-kanten og en stein delvis synlig også inni strukturen. Flere steiner kan kjennes under lyngen, og det virker som ildstedet har steinpakning. Strukturen er rektangulær 2,1 x 0,9 m, orientert Ø - V. Ligger på flat terrasse med tørr lyng/lav og spredte furutrær, 10 m Ø for veien, ca. 50 m S for Góžejhoka. Trekullprøve tatt. (figur 11).

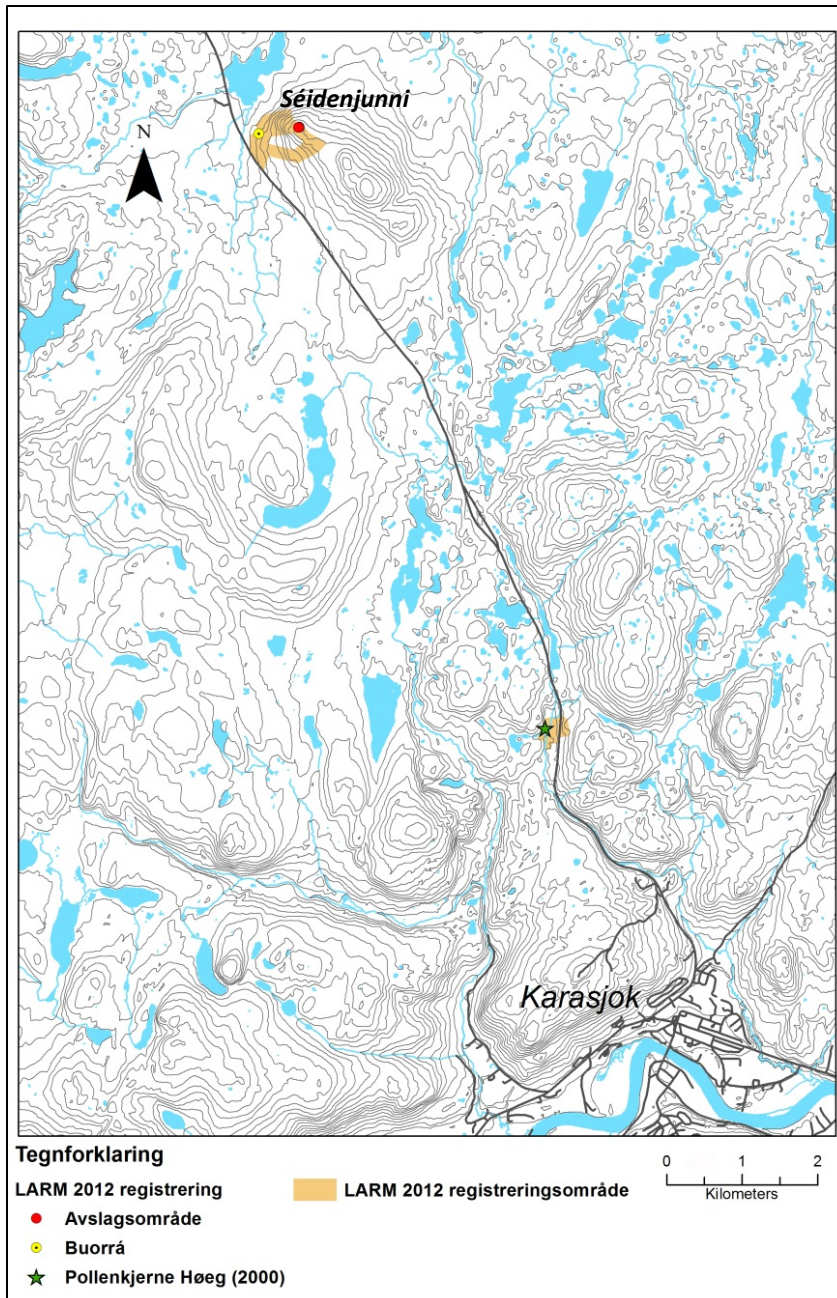
R 8. Avslagskonsentrasjon. Rundt 70 m S for S-ligste avslagsfunn innenfor R 4: avslag i lys kvarts på Ø-sida av veien. Oppe på samme terrasse som R 4.

Figur 11. R 7 sett mot Ø.

Séidenjunni – Séidejávri

Området ligger ca. 1 mil NNV for Karasjok sentrum. Fjellet har en markert profil mot NNV, der det danner en knauset, bratt avslutning ut mot de store vannene og myrene mot N og NØ – en “nese”(njunni). Dette er det høyeste fjellet i området (440 m.o.h.) der nesen er på 404 m.o.h., og ryggen med de to toppene rager så vidt over bjørkeskogen. Både fjellet og vannet rett under vitner om at det er et offersted her. (figur 12).

Figur 12. Registreringer N for Karasjok (kart: B. Hood/LARM).

R 9. Lokalitet med avslag i fire konsentrasjoner. Rundt øverste topp på Séidenjunni, med fri sikt mot N, V og Ø, er det flere konsentrasjoner av avslag i fin, delvis transparent lys kvarts med hvite striper. Totalt ti avslag observert, alle 1 – 3 cm. Ingenting samlet inn. En av konsentrasjonene ligger i le under og på N-sida av bergveggen på øverste topp, de andre ligger lavere, Ø og SØ for toppen (figur 13). Uviss alder, men kan godt være fra

steinbrukende tid. Toppen er en offerplass, og det er heller ikke enestående å finne hvit kvarts deponert på/ved gamle offerplasser. Fjelltoppen utmerker seg i terrenget med store, mørke knauser og løsblokker, kneisende over Séidejávri og vannene og myrviddene videre N-over mot Porsanger. Området har vært et viktig sæter/utslåttområde for Karasjok.

Figur 13. Utsikt fra R 9 rett Ø for høyeste punkt, sett mot NV.

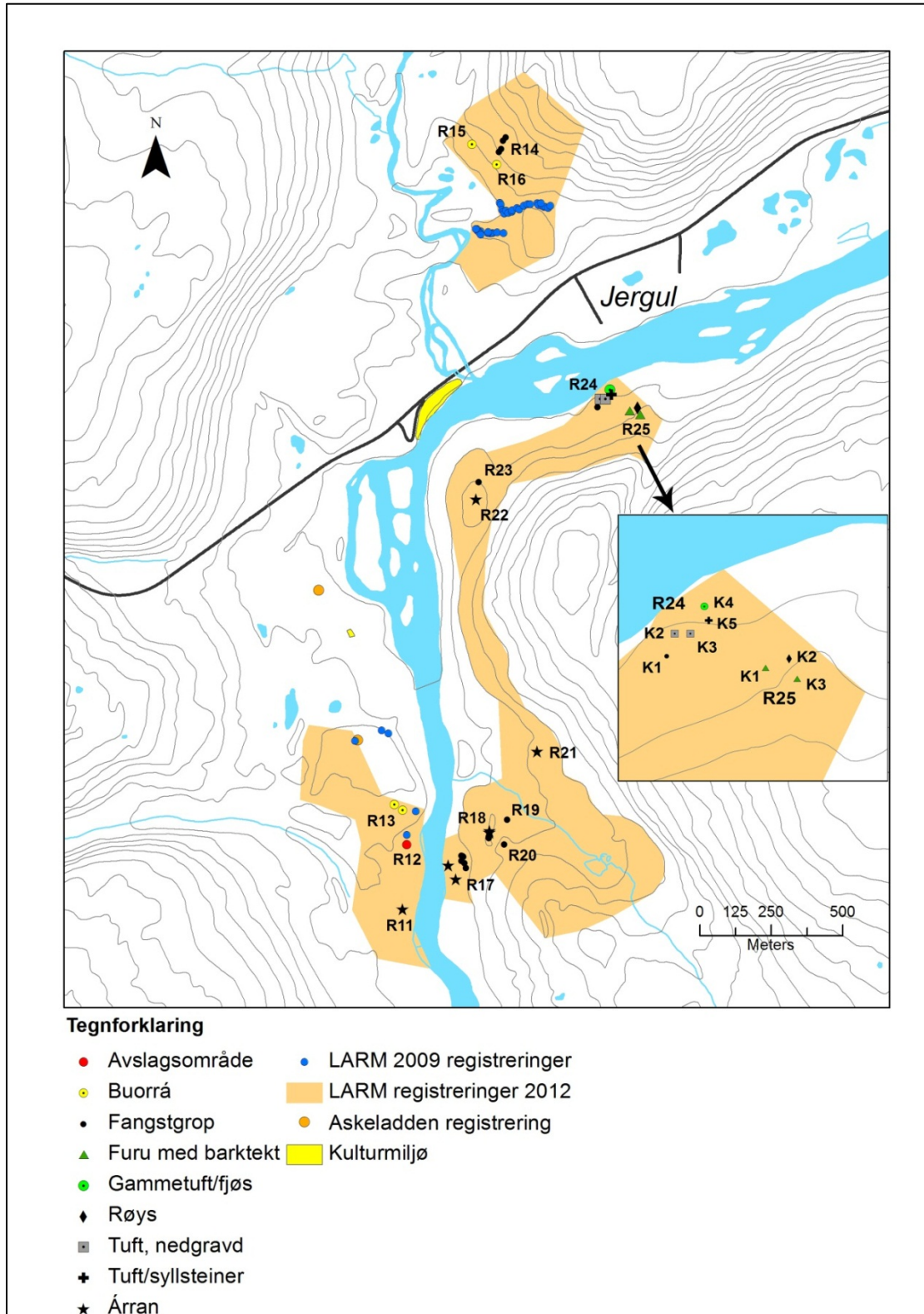
R 10. Kjøttgjemme/buorra, bra synlig, lite markert. Ved NV-foten av Séidenjunni, i bølgende terreng med flere smale NV – SØ-gående berggrygger. Strukturen er murt av blokkstein, 5 m i diameter, 0,8 m dyp. (figur 14).

Figur 14. R 10 med Séidejávri i bakgrunnen. Sett mot NØ.

Guovžadievvá

Dette er en Ø – V-gående morenerygg omkring 2 km SV for Jergul, som lengst i Ø danner en bratt skråning av rullestein ut mot Iešjohka. Både N, V og S for ryggen er det lavere partier til dels med myr (figur 15).

Figur 15. Registreringer ved Jergul, Iešjohka (kart: B. Hood/LARM).

R. 11. Árran, bra synlig, bra markert. Sirkulært, 0,8 m i diameter, steinramme omkring, ikke særlig gammelt, men kanskje 100 år. I kjørespor for firhjuling langs Ø-bredden av Iešjohka, like S for kraftgate.

R 12. Avslag i hvit kvarts, i kjørespor for firhjuling, 30 m S for utgravningsfelt for utgravning av ID 143694 (Skandfer 2012b).

R. 13. Buorrá i rullesteinsur i S-kanten av selve Guovžadievvá.

K 1. Kjøttgjemme/buorrá. Bra synlig, lite markert. I underkant av en stor stein, 20 m V for kjørespor for firhjuling opp til toppen av høyden. 3 m i diameter, bygd av større og mindre rundstein (figur 16-17).

K 2. Kjøttgjemme/buorrá. Lite synlig, lite markert, 30 m NV for K 1. 3 m i diameter, bygd tilsvarende som K 1.

Figur 16-17. R 13 K 1 sett mot V og NV.

Ø for Jerguljohka

Dette området ligger mellom Jerguljohka og foten av Suhpenjunesvárri (371 m.o.h.), et fjellnavn som innehar betegnelsen Suohppaš – vannskille eller overgangssted, jfr. Vorren 1985 m.fl.). Her går stien/kjøresporet mot Mollešjohka oppover langs kanten av en storsteinet morene. Kanten er åpen i et rullesteinsfelt ned mot elva nederst, lengre opp ligger det en myr mellom leva og morenekanten.

R 14. Fangstgropsystem. Fire fangstgroper ved foten av Suhpenjunesvárri, på høydedrag/terrasse mellom fjellet i NØ og en myr nede ved Jérguljohka i Ø. Høydedraget ender i en bratt skråning med rullesteinsur mot Ø, og stien/kjøresporet mot Mollešjohka fjellstue går over terrassen. Fangstgropsystemet må ses i sammenheng med fangstgropsystemet lenger ned i elvedalen, som ble registrert i 2009 (Skandfer 2010).

K 1. Lengst i S: Fangstgrop med to store steiner nedi og en stor stein i vollen. 5 m i diameter, 1,5 m dyp, alle mål fra vollkrone. Ytterst på storsteinet terrasse, godt synlig, bra markert.

K 2. 9 m N for K 1: fangstgrop, bra synlig, bra markert. Mye stein i kantene og vollen. 5 m i diameter, rektangulær bunn 1,2 x 0,3 m, 1,5 m dyp, orientert N – S mot kanten av terrassen i S.

K 3. 20 m N for K 2: fangstgrop, 3 m S for kjøresporet, stein synlig i strukturen. 5,0 x 4,5 m, rektangulær bunn som K 2, orientert Ø – V mot terrassekanten, 2,2 m dyp. Godt synlig, bra markert.

K 4. 6 m N for K 3: fangstgrop, i N-kanten av kjørespor. 4 m i diameter, 0,6 m dyp. Bra synlig, bra markert.

R 15. Kjøttgjemme/buorra. Lite synlig, lite markert midt i storsteinet rullesteinsur nedenfor R 12, mellom terrassen med fangstgropene i Ø og myra langs Jérguljohka i V. Oval oppmuring av stein i tre omfar inntil stor steinblokk i S. Steinsirkelen er åpen mot N. Høyde på oppmuringen 0,6 – 0,7 m. Flatt område innenfor, 1,5 m Ø – V, 2 m N – S, indre mål. Inni er det et tynt mosedekke over steinene, og fem gamle bjørkekratt står rett utenfor, i ura (figur 18).

Figur 18. R 15. Linn K. Sachs viser størrelsen.

R 16. Kjøttgjemme/buorrá. Lite synlig, lite markert i storsteinet rullesteinsur nedenfor R 13, mellom terrassen med fangstgropene i Ø og myra langs Jérguljohka i V. Strukturen ligger øverst i ura, innunder terrassen med fangstgroper. Oval oppmuring av rundstein, 20 – 80 cm i diameter, 2,7 x 2 m, indre mål, dybde 0,8 m. Lavgrodde steiner i oppmuringen, en del mose inni. (Figur 19).

Figur 19. R 16 sett mot NØ. Sidsel Bakke og Linn K. Sachs sitter inni.

Bojobeasskáidi - Jergul

Dette området strekker seg fra Bojobeasskáidi til Jergul på Ø-sida av Iešjohka, mellom elva og Bođusvárri (329 m.o.h.) og inn i den lille dalen der Bojobeasjohka renner gjennom et lite tjern.

R 17. På Bojobeasskaídi på Ø-sida av Iešjohka, på en terrasse med en lav “dal” mellom elvekanten og åsen i Ø, ca. 2 -3 m over dagens elvenivå, S for Bojobeasjohka, er det et fangstgropssystem i øverkant av terrassen. De fleste gropene ligger på toppen av en lav sandrygg. Nede i “dalen” på terrassen ble det registrert to árran, alt S for kraftlinja. Lyngmark med spredte, lave bjørker.

K 1. Árran, sirkulært, godt synlig og bra markert, seks steiner delvis synlige, diameter 0,9 m. 2 m over elva, 5 m Ø (inn) for terrassekant mot elva. (figur 20)

K 2. Árran, lite synlig, lite markert. Svak rektangulær forhøyning i lyngmark, 1,5 x 0,9 m, orientert NV – SØ. Tre steiner delvis synlig inn; framstår som steinfylt. Ligger på elvebakken ca. 3 m over elva, 20 m inn fra terrassekanten (figur 21).

K 3. Fangstgrop, lengst S i systemet. 2,5 x 3,6, orientert Ø – V, dybde 0,6 m. Åpning mot elva i V. Utflytende rektangulær.

K 4. Fangstgrop, 20 m N for K 3. 2,3 x 2,5 m, 0,5 m dyp. Orientert langs elva N – S, ikke egentlig voll. På toppen av en lav sandrygg.

K 5. Fangstgrop, 5 m V for K 4. 3 m i diameter, 0,5 m dyp. 2 m NØ for denne ligger en grunn, ujevn grop, neppe fangstgrop. På toppen av en lav sandrygg.

K 6. Fangstgrop, 7 m N for K 5, 1,4 m i diameter, 0,3 m dyp. 1 m SØ for K 6 ligger en grop, 1,2 m i diameter, 0,5 m dyp, som kan være en fangstgrop. På toppen av en lav sandrygg.

K 7. Fangstgrop, 3 x 2 m, orientert N – S langs elva. På toppen av en lav sandrygg.

K 8. Fangstgrop, 2,1 x 1,5 m, 0,2 – 0,7 m dyp. På toppen av en lav sandrygg.

Figur 20. R 16, K 1 sett mot N.

Figur 21. R 17 K 2 mot NV.

R 18. Oppe på høyden Ø for elvterrassen der R 15 er registrert, ligger lengst V en fangstgrop, videre Ø tre árran på øverste bakkekam, med fri utsikt ned mot elva. Lav- og mosedekke med spredte bjørker.

K 1. Fangstgrop, lite synlig, 1,9 x 1,6 m, 0,2 m dyp. Ca 100 m NØ for fangstgropene i R 15.

K 2. Árran, lite synlig, lite markert, ca. 20 m NNØ for K 1. Delvis nedgrodd rektangulær steinpakning, 1,2 x 0,9, på rygg med enkelte større steiner opp i dagen (figur 22). Ligger 10 m S for høyeste punkt på ryggen, med utsikt mot Guovžadievvá.

K 3. Árran tilsvarende K 1 og 15 m N for dette. 1,5 x 0,9 m.

K 4. Árran som K 1 og K 2, 6 m N for K 2. 1,4 x 0,9 m. Nesten helt nedgrodd, synlig som svak forhøyning med tre steiner delvis synlig i V.

Figur 22. R 18 K 2 mot V.

R 19. Fangstgrop, 40 m S for myr med et lite vann i, ca. 60 m NØ for R 16 K 4. 3,5 m i diameter, 0,4 – 0,6 m dyp, bevokst med mose og lyng. Kanskje ligger det flere groper mellom denne og R 15, mot samløpet mellom Gožejohka og Iešjohka.

R 20. Fangstgrop, Ø for høyderyggen med R 16, ca. 80 m ØSØ for R 16 K 1. 1,6 x 2,1 m, 0,4 m dyp. Rektangulær men nokså sammenrast.

R 21. Árran, bra synlig, lite markert. Rektangulær steinfylt struktur, 1,0 x 0,8 m orientert Ø - V, synlig som en svak forhøyning bevokst med mose og lav, 9 steiner synlige mot S/SØ. Ligger på toppen av en høyde/rygg i terrenget, over og NØ for et lite vann (figur 23).

Figur 23. R 21 sett mot V.

R 22. Árran, bra synlig, bra markert. Svakt ovalt, 0,8 x 0,9 m, 5 steiner delvis i dagen, ellers mose og reinlav over strukturen, med litt krekling. Ligger på flat morene mellom og over Iešjohka i V og den storsteinet åsen Boðusvárrí i Ø. Det er et lite søkk mellom åsen og morenen. Trekullprøve tatt ut (figur 24).

Figur 24. R 22 sett mot N.

R 23. Fangstgrop, ca 30 m N for R 21 (árran). 3 x 2 m, orientert Ø – V mot elva, 0,4 m dyp, ingen voll. Bevokst med lyng, lav og litt bjørkekratt.

R 24. Kulturmiljø med ulike typer kulturminner som trolig spanner over et lengre tidsrom, forslagsvis c. 2000 f.Kr. – ca. 1950. På svakt skrånende terrasse 2 m over dagens elveløp og oppover skråningen ved foten av Boðusvárri, som er en ås med mye stor blokkstein og urpartier. Terrassen ligger Ø for Jérgulnjávvi, den V-ligste delen har lyngmark, den Ø-ligste har vært dyrket opp og er gressbevokst. I bakkanten av jordet ligger en gammel båt (figur 25). R 25 (to furuer med barktekt og en røys) hører til samme kulturmiljø, men ligger litt unna.

Figur 25. Båt i kanten av jordet som tilhører kulturmiljøet R 24.

K 1. Fangstgrop. Lengst S. 2,5 x 2,0 m, 0,3 m dyp, tydelig rektangulær bunn 0,8 x 0,5 m, orientert mot Iešjohka. Ligger øverst på en lav rygg på en bølgende terrasse mellom elva og fjellfoten.

K 2. Tuft. Svak, sirkulær forsenkning, 5 m i diameter fra vollkrone til vollkrone, 0,5 m dyp, lav voll mot elva i V. Flatt indre areal, 2,3 m i diameter. Utflytende. Lyng- og lavbevekst, med bjørkekratt i N og NV. Ligger på nederste del av terrassen, ca. 8 m S for terrassekanten mot elva. Trolig steinalder – tidlig metalltid. Et lite (20 x 20 cm) prøvestikk viste trekull i midten av strukturen. Trekullprøve tatt ut til datering (figur 26).

K 3. Mulig tuft, 16 m NØ for K 2, lengre inn på terrassen fra elva. Svak forsenkning, ujevn oval, 4,6 x 3,9 m, dybde inntil 0,6 m, antydning til voll i SV og V. Lyng- og mosebevekst. (figur 27).

K 4. Torvgamme – fjøsgamme. Rektangulær 7,5 x 4,8 m, torvveggene nå inntil 0,7 m høye, 1 m brede og med åpning mot N. En rull med hesjestreng står innenfor døråpningen. En del av veggkonstruksjonen er synlig i form av en planke.

Fjøsgammen er orientert Ø – V mot elva. 30 m N for gammetufta står grunnmuren etter et lite bolighus, trolig forlatt omkring 1940 - 50. (figur 28).

K 5. Syllsteiner/hjørnesteiner etter bur/stabbur (?), 15 m Ø for K 4. Målt mellom yttersidene av steinene er strukturen 3 x 2,2 m i ytre mål, orientert Ø – V. Den består av to oppmurte steinhauger i hhv. SØ og NØ og tilsvarende men mer utraste hauger i SV og NV. Høyeste steinhaug er 0,7 m. I S ligger rester av en tømmerstokk med festehakk og en jernspiker i. Mulig syllstokk. (figur 29).

Figur 26. R 24 K 2 sett mot V. Graveskje viser størrelse og N.

Figur 27. R 24 K 3 sett mot ØNØ. Jon G. Blom måler opp.

Figur 28. R 24 K 4 sett mot S. Sidsel Bakke og Linn K. Sachs måler opp.

Figur 29. R 24, K 5 sett mot S. Bodusvárri i bakgrunnen.

R. 25. I nederste del av åsen opp og S fra terrassen der R 24 er registrert, er en røys og to furuer med barktekt, som tilhører samme kulturmiljø. Dette er de to eneste gamle furuene i hele området, som ellers har glissen bjørkeskog.

K 1. Furu med barktekt. Gammel, krokete furu med tre stammer, to avsagde og avbarket. I tillegg er det fem barktektfelt, 0,3 – 0,5 m lange, alle mot N. (figur 30) (473 – 475).

K 2. Røys, 1,4 x 1 m, lagt opp av små rundstein, diameter 8 – 20 cm. Ligger i nerkant av storsteinet rygg/avsats i åsen, orientert SØ – NV mot elva, 4 m under toppen av avsatsen. Mulig matgjemme, men uvanlig små stein. Kan evt. være en grav (for et dyr?). Ikke åpnet. (figur 31).

K 3. Furu med barktekt. Gammel, krokete furu med kort, tykk stamme nederst, flere av hugde greiner og tre hovedgreiner i live. Flere avskrapte barktektfelt på N-siden. (figur 32).

Figur 30 (1+2). R 25 K 1 sett på avstand mot SØ og nærbilde av barktektfelt på N-sida av treet.

Figur 31. R 25 K 2 sett mot NØ

Figur 32. R 25 K 3 sett mot Ø.

Rávdojohka

R 26. Kulturmiljø bestående av et fangstgropssystem på fem groper, samt et kjøttgjemme, på V-sida av Rávdojohka. Kjøttgjemmet ligger i storsteinet rullesteinsur mens fangstgropene ligger fra elvejuvet i Ø og vestover langs kanten av en bratt terrassekantdrøyt 40 m over Iešjohka. Ved veien på N-sida av elva, nedenfor K 26, står varselskilt for trekkvei for rein.

K 1. Kjøttgjemme, lengst i S av kulturminnene. 1,9 m i diameter fra vollkrona til vollkrona, 0,8 m dyp. Bygd av rundstein. Ligger i overgrodd rullesteinsur med mose, lyng, lav og spredte småbjørk og furuer, 40 m V for Rávdojohka, 40 m N for veien (figur 33).

K 2. Fangstgrop, lengst SV i systemet. Godt synlig men lite markert, ytterst på en bratt Ø – V-gående terrassekant med store steiner opp i dagen, lyngmark og spredt furuskog. Strukturen er tydelig rektangulær, 4,0 x 3,5 m, 1,2 m dyp, orientert N – S mot Iešjohka. Litt stein i vollen, bjørk i S (figur 34).

K 3. Fangstgrop, 12 m V for K 2. Samme orientering, form og plassering som K 2, 3,5 x 3,2 m, 0,8 m dyp. En del store steiner i S.

K 4. Fangstgrop, 18 m V for K 3, ytterst på kanten mot elvejuvet for Rávdojohka. Sirkulær, 4 m i diameter, dybde varierende 0,6 – 1,5 m. Innrast. (figur 35).

K 5. Fangstgrop, 25 m NV for K 2. Rektangulær, 3,6 x 3,1 m orientert N – S mot Iešjohka, dybde inntil 1,0 m. 15 m V for bratt, smal N- S-gående morenerygg oppå terrassen, med stor stein i S.

K 6. Fangstgrop, ca. 50 m NV for K 4 og 4 m N for enden av den smale N – S-gående moreneryggen, som avgrensner terrassen med fangstgropene mot V. Rektangulær struktur, 3,0 x 2,5 m, orientert NØ – SV ut mot Iešjohka, inntil 0,5 m dyp.

Figur 33. R 26 K 1 sett mot S.

Figur 34. R 26 K 2 sett mot S. Sidsel Bakke viser størrelsen.

Figur 35. R 26 K 4, sett mot ØNØ. Rávdojohka nede i juvet i bakgrunnen.

Stohpuguoika

R 27. Furu med barktekt. Stor, gammel furu med et SV-vendt barktektfelt, 12 x 50 cm, 0,8 m opp fra bakken. Spor av øksehugg (?) inn i det ytterste treverket. I ØNØ-kanten av en liten myr SV for høyden (319 moh.) mellom Stohpuguoika i S og Váritvárri i N. I bjørkeskog med innslag av older og enkelte furuer (figur 36).

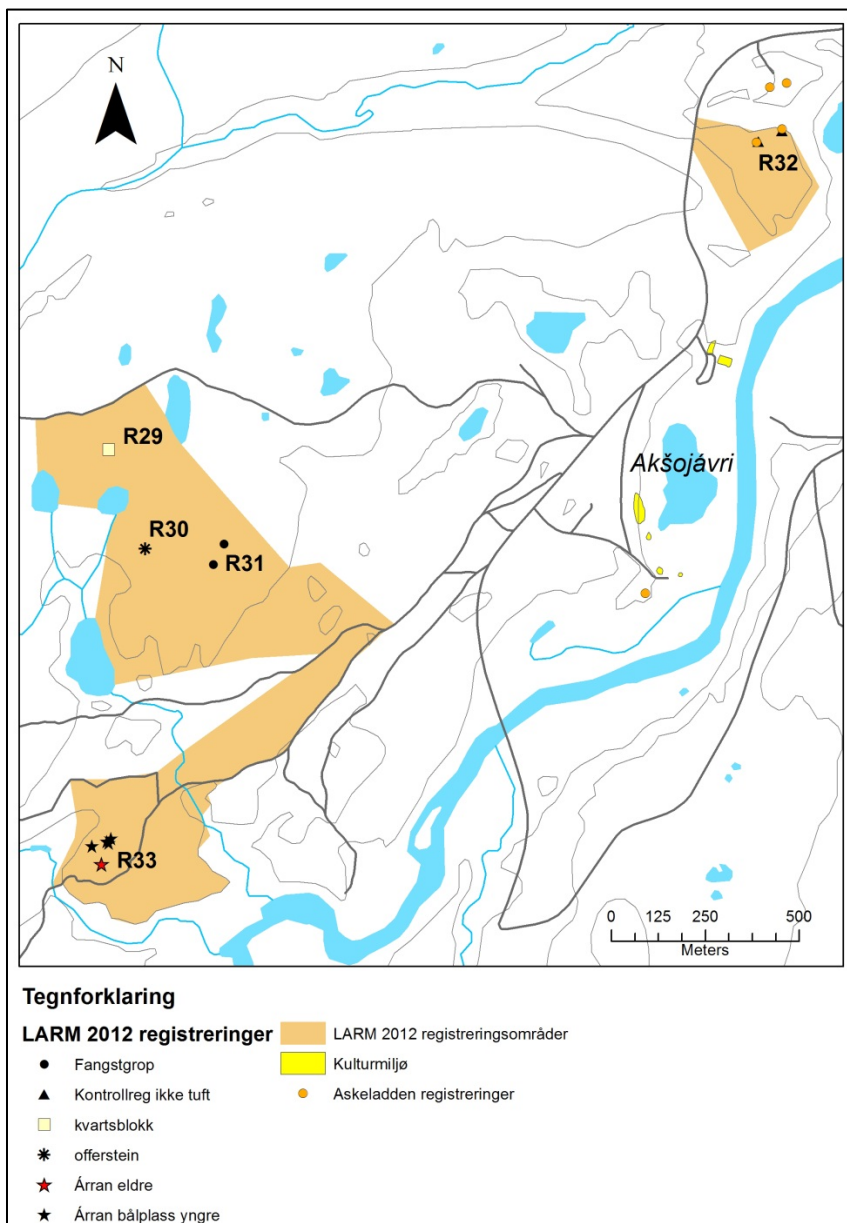

Figur 36. R 27 sett mot NØ.

R 28. Fangstgrop. På Ø – V-gående terrasse ujevnt skrånende ned mot S, mellom Iešjohka i S og høyden (319 moh.) mellom Stohpuguoika i S og Váritvárri i N. Ca 100 m N for veien, ca. 20 m høyere i terrenget. Strukturen er 2,5 x 2,0 m, orientert N – S på tvers av terrassen, dybde 0,6 m. Rektangulær bunn, 2,0 x 1,2 m.

REGISTRERINGER I KAUTOKEINO 2012

Ákžumuotki

Figur 37. Registreringer ved Ákžumuotki (kart: B.Hood/LARM).

Mellom Evrejohka i S og Ádjetjohka i N, V for veien til Ákžumuotki, ligger spredte kulturminner i et småkuppert landskap av tørre sandmorener med enkelte blokksteiner, avgrenset i Ø av en mer markert NØ – SV-gående skråning og i V av tre små vann/myrtjern (figur 37).

R 29. Lys kvartsblokk med store avslag omkring. 40 – 50 cm høy, rundslipt stein på tørr, lav morenerygg SØ for et myrparti. Mose og reinlav og spredte bjørker. Fikk senere høre fra vår informant at hans onkel skulle ha funnet en kvartsblokk som han hadde slått stykker av med en hammer. Den ble anvist å skulle ligge NV for bygda, men beskrivelsen passer på denne registreringen. (figur 38).

Figur 38. R 29 sett mot SV.

R 30. Del av kulturmiljø rundt toppen og S-enden av en morenerygg, avgrenset av myr i Ø og et lavere område med en bekk i S. Stor steinblokk, rundt 2 x 1,2 m, 1,7 m høy, i SV-kanten av skråning ned fra en større sandmorene. Lite synlig på avstand på grunn av bjørkekratt, men utmerker seg som den største steinblokken i hele området. På S-siden er det to sirkulære fordypninger, begge 3 cm i diameter, det øverste 7 cm og det lenger ned og mot SØ 2 cm dypt. Vår informant fortalte at han for flere tiår siden fant en stor steinblokk med rester av reinhorn på i dette området, men han var nå ikke i stand til å finne den igjen, uten briller og med løv på trærne. Dersom dette er samme steinen, kan det være en offerstein. (figur 39).

Figur 39. R 30 sett mot N.

R 31. Lokalitet med to fangstgroper i område med flere store, naturlige groper og spredte steinblokker, inkludert R 28, som ligger knapt 200 m NV for R 29 K 1.

K 1. Fangstgrop, rundt 200 m ØSØ for R 28. Tydelig rektangulær, 4 x 3,5 m, 1,2 m dyp. Bunnen 1,5 x 0,6 m. Ligger like V for toppen av lav sandrygg. % m mot NØ ligger en stor, tilnærmet sirkulær naturlig grop (dødisgrop/utblåsning), 4 m i diameter, 0,4 m dyp. (figur 40).

K 2. Fangstgrop, ca. 70 m NNØ for K 1. Gravd ned i dødisgrop. 9 m i diameter, gro inni er 1,3 x 1 m. Litt stein synlig. Kraftig bjørkekratt i vollene.

Figur 40. R 31 K 1 sett mot NNØ.

R 32. Lokalitet med tidligere registrert tuft og mulig tuft, på sandmorene S for grustaket Ø for veien til Ákžumuotki, oppe på bakken N for bygda. Hovedsakelig lavbevakst med innslag av lyng og ett og annet lavt bjørketre. Det er flere større, ujevnt forsenkninger i området, som må være naturlige (trolig dødisgroper, eventuelt utblåsninger).

K 1. er tidligere registrert som en tuft ID-74036 i Askeladden. Det er en gryteformet, vid og tilnærmet sirkulær forsenkning med nokså flatt indre og uten antydning til voll omkring. 8 m i diameter, 1 m dyp, indre mål 2,5 x 2 m , orientert N – S. Bevokst med lav og litt lyng. Framstår som naturlig. (figur 41).

K 2. er tidligere registrert i Askeladden som en mulig tuft. Gryteformet, vid, uten antydning til voll og ikke egentlig noe flatt indre areal. 7 x 6 m, orientert N – S, inntil 0,8 m dyp. Moderne ildsted anlagt i V. Lav- og lyngbevakst, med bjørkekratt og einer i Ø. Framstår som naturlig. (figur 42).

Figur 41. R 32 K 1 mot Ádjit i ØSØ.

Figur 42. R 32 K 2 sett mot ØSØ.

R 33. Lokalitet med flere árran av varierende alder, mange sirkulære og moderne bålplasser, på Ø-sida av markert NØ – SV-gående sandmorene, Ø for traktorveien og rett NØ for Evrejohka, der veien krysser elva.

K 1. Árran. Uviss form, anslagsvis rektangulært. Framstår som eldre enn de andre, med bare enkelte steiner delvis synlig over lav og mose.

K 2 – K 5. Moderne bålplasser (figur 43).

Figur 43. R 33 med flere moderne og en eldre árran. Sett mot NØ.

Guovdageaineatnu - kirkestedet

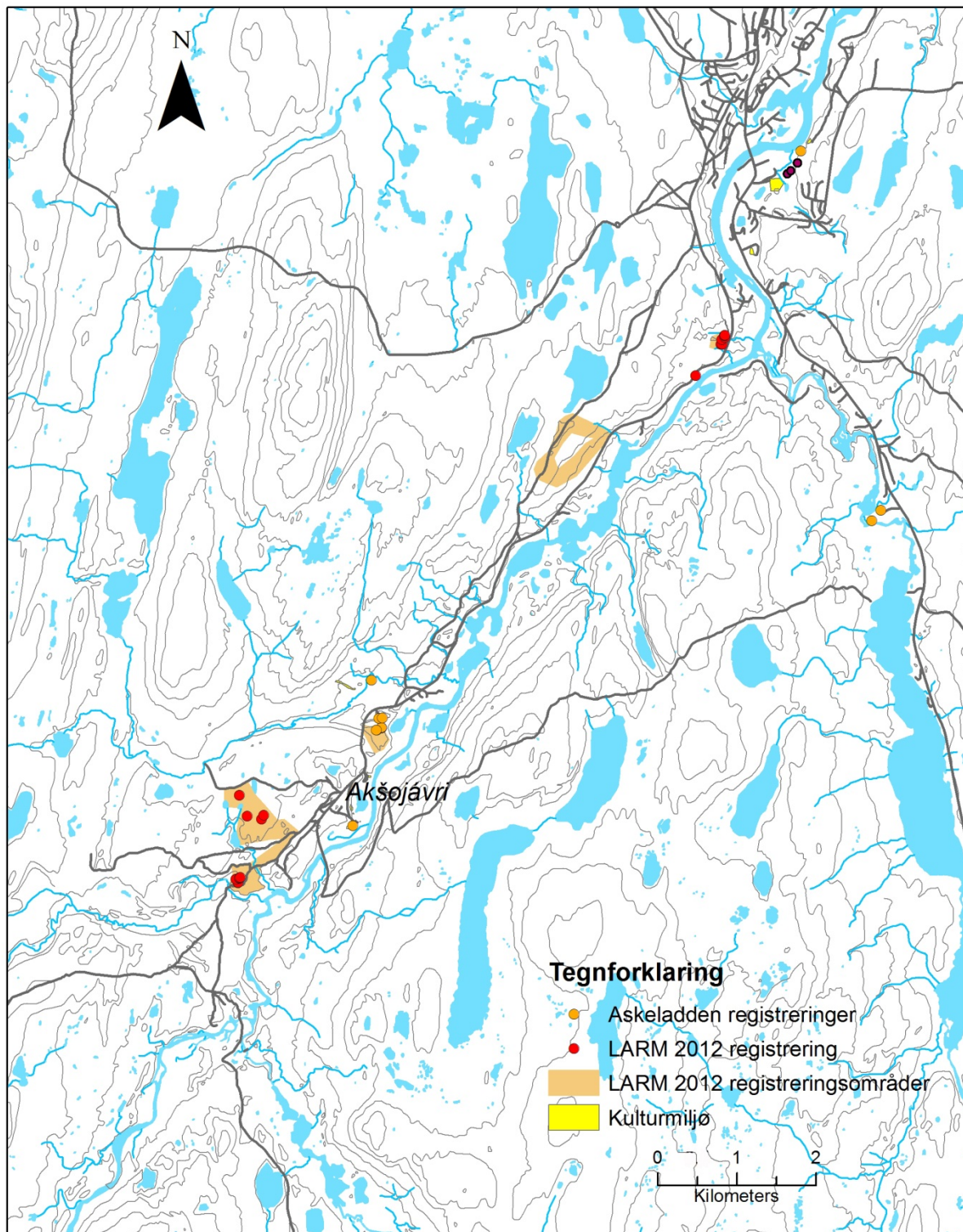
På en strekning langs Guovdageaineatnu mot kirkestedet ble flere tidligere registrerte kulturminner kontrollbefart og kartfestet med GPS.(Figur 45).

R 34. Tuft. Tidligere registrert i Askeladden som ID 27528 (men feilaktig plassert på kartet, trolig forbyttet med ID ID 37488). Godt synlig på nedsiden av veien, på høy (ca. 20 m) terrasse over elva. Rektangulær, 12 x 8 m fra vollkrone til vollkrone, utflytende voller som knapt har synlig ytre avgrensning. Indre areal 6 x 2 m, dybde inntil 1,2 m. Lyngbevokst, med kraftig bjørkekratt inni i NØ. (figur 44).

Figur 44. R 34 sett mot Ø.

R 35. Fangstgropanlegg. Tidligere registrert i Askeladden med ID 47051. Anlegget består av fem groper på rekke, mellom liten myr i SV og bekken Čunohka i N, på bred terrasse drøyt 20 m over Guovdageaineatnu. Gropene er ikke fotografert eller beskrevet på ny i 2012, bare kartfestet vha GPS.

Figur 45. Oversikt over området Akšojávri – Kautokeino (kart: B. Hood/LARM).

TABELL 1:

REGISTRERINGER KARASJOK K. 2012							
Reg.nr (R)	K-minne	Annet	Kategori	UTM	x-koordinater	y-koordinater	GPS-nr
1			Offerplass Oalgevárri	35W	440899	7708734	411
2		NV-hjørne	Tuft	35 W	427728	7695520	415
		NØ-hjørne		35 W	427731	7695517	416
		SØ-hjørne		35W	427728	7695517	417
		SV-hjørne		35 W	427725	7695520	418
3	K1		Buorrá	35 W	427892	7695186	419
	K 2		Buorrá	35W	427873	7695179	420
	K 3		Buorrá	35 W	427875	7695177	421
	K 4		Buorrá	35 W	427871	7695179	422
	K 5		Buorrá	35W	427911	7695145	423
4		SØ	Avslagsområde	35 W	428306	7697444	424
		NV	Avslagsområde	35 W	428303	7697462	425
		NØ	Avslagsområde	35 W	428311	7697464	426
5			Fangstgrop	35 W	428626	7697484	427
6	K 1		Fangstgrop	35 W	428724	7697442	428
	K 2		Fangstgrop	35 W	428717	7697448	429
	K 3		Fangstgrop	35 W	428718	7697455	430
	K 4		Fangstgrop	35 W	428718	7697452	431
	K 5		Fangstgrop	35 W	428704	7697472	432
	K 6		Fangstgrop	35 W	428702	7697477	433
	K 7		Fangstgrop	35 W	428699	7697490	434
	K 8		Fangstgrop	35 W	428701	7697496	435
7			Árran	35 W	428696	7697499	436
8			Avslagsområde	35 W	428304	7697360	437
9		NØ	Avslagsområde	35 W	436738	7719579	438
		SØ	Avslagsområde	35 W	436739	7719572	439
		NV	Avslagsområde	35 W	436727	7719574	440
		SV	Avslagsområde	35 W	436726	7719571	441
10			Buorrá	35 W	436202	7719489	442
11			Árran	35 W	407207	7698755	443
12			Avslagsområde	35 W	407222	7698981	444
13	K 1		Buorrá	35 W	407208	7699102	445
	K 2		Buorrá	35 W	407179	7699121	446

14	K 1		Fangstgrop	35 W	407545	7701408	447
	K 2		Fangstgrop	35 W	407553	7701418	448
	K 3		Fangstgrop	35 W	407559	7701447	449
	K 4		Fangstgrop	35 W	407569	7701459	450
15			Buorrá	35 W	407450	7701433	451
16			Buorrá	35 W	407537	7701363	452
17	K 1		Árran	35 W	407368	7698909	453
	K 2		Árran	35 W	407394	7698860	454
	K 3		Fangstgrop	35 W	407429	7698899	455
	K 4		Fangstgrop	35 W	407424	7698916	456
	K 5		Fangstgrop	35 W	407414	7698925	457
	K 6		Fangstgrop	35 W	407420	7698939	458
	K 7		Fangstgrop	35 W	407418	7698941	459
	K 8		Fangstgrop	35 W	407414	7698943	460
18	K 1		Fangstgrop	35 W	407509	7699005	461
	K 2		Árran	35 W	407512	7699024	462
	K 3		Árran	35 W	407512	7699029	463
	K 4		Árran	35 W	407510	7699024	464
19			Fangstgrop	35 W	407574	7699069	465
20			Fangstgrop	35 W	407563	7698982	466
21			Árran	35 W	407679	7699307	467
22			Árran	35 W	407465	7700191	468
23			Fangstgrop	35 W	407474	7700251	469
24	K 1		Fangstgrop	35 W	407890	7700514	470
	K 2		Tuft, nedgravd	35 W	407899	7700541	471
	K 3		Tuft ?, nedgravd	35 W	407917	7700541	472
	K 4		Gammetuft (fjøs)	35 W	407933	7700574	476
	K 5		Tuft/syllsteiner	35 W	407938	7700557	477
25	K 1		Furu med barktekt	35 W	408003	7700500	473
	K 2		Røys	35 W	408030	7700511	474
	K 3		Furu med barktekt	35 W	408039	7700487	475
26	K 1		Kjøttgjemme (buorra)	35 W	415773	7703063	478
	K 2		Fangstgrop	35 W	415572	7703142	479
	K 3		Fangstgrop	35 W	415588	7703141	480
	K 4		Fangstgrop	35 W	415613	7703151	481
	K 5		Fangstgrop	35 W	415550	7703165	482
	K 6		Fangstgrop	35 W	415510	7703206	483
27			Furu med barktekt	35 W	418173	7703998	484
28			Fangstgrop (?)	35 W	418269	7703724	485

TABELL 2:

REGISTRERINGER KAUTOKEINO K. 2012							
Reg.nr (R)	K-minne	Annet	Kategori	UTM	x-koordinater	y-koordinater	GPS-nr
29			kvartsblokk	34 W	575176	7648331	487
30			offerstein?	34 W	575273	7648067	488
31	K 1		fangstgrop	34 W	575455	7648025	489
	K 2		fangstgrop	34 W	575483	7648079	490
32	K 1		Kontrollreg: ikke tuft	34 W	576905	7649152	491
	K 2		Kontrollreg: ikke tuft	34 W	576968	7649180	492
33	K 1		Árran, eldre	34 W	575157	7647226	494
	K 2		Árran/bålplass, yngre	34 W	575131	7647273	495
	K 3		Árran/bålplass, yngre	34 W	575176	7647281	496
	K 4		Árran/bålplass, yngre	34 W	575171	7647286	497
	K 5		Árran/bålplass, yngre	34 W	575182	7647294	498
34			Tuft	34 W	580931	7653626	493
35	K 1		Fangstgrop	36 W	581249	7654020	499
	K 2		Fangstgrop	36 W	581269	7654024	500
	K 3		Fangstgrop	36 W	581262	7654080	501
	K 4		Fangstgrop	36 W	581297	7654111	502
	K 5		Fangstgrop	36 W	581295	7654133	503
	K 6		Fangstgrop	36 W	581299	7654137	504

LITTERATUR

Bergman, I., Östlund, L. og Zackrisson, O. 2004 The use of plants as regular food in ancient subarctic economies: a case study based on Sami use of Scots Pine innerbark. *Arctic Anthropology* 41: 1–13.

Blankholm, H. P. 2011 Plugging the Gap: Early Metal Age in the Ostu Mountain Pass, Troms, Northern Norway. *Fennoscandia Archaeologica* 28:19-37.

Blankholm, H. P. og Skandfer, M. *in progress* Semi-subterranean dwellings in the northern interior.

Elvebakk, A. og Kirchhefer, A. 2012 Den gamle furuskogen i Dieváidvuovdi/Dividalen – eit eldgammelt samisk kulurlandskap. *Blyttia* 70(1):7-26.

Hedman, S. D. og Olsen, B. 2009 Transition and order: A study of Sámi rectangular hearths in Pasvik, Arctic Norway. *Fennoscandia Archaeologica* 26 :3-22.

Hood, Bryan 2008 *Excavation report, Čoallejávri, Karasjok Municipality, Finnmark*. Tromsø: Institutt for arkeologi og sosialantropologi, Universitetet i Tromsø.

Hood, B. 2012 The Empty Quarter? Identifying the Mesolithic of Interior Finnmark, North Norway. *Arctic Anthropology* 49(1):105-135.

Hood, B. og Sommerseth, I. 2010 Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. - 1000 e.Kr." LARM. Registreringsrapport Indre Finnmark 2010. Institutt for arkeologi og sosialantropologi, Universitetet i Tromsø.

Hultgreen, T., Simonsen, P. og Storli, I. 1992 Omkring Jotkaleiren. I: Simonsen, P, (red.) *Alta-kraftverkene: kulturhistoriske registreringer og utgravninger 1983*. Tromsø kulturhistorie 22, Tromsø: Tromsø Museum:123-155.

Høeg, H. I. 2000. Pollenanalytiske undersøkelser i Finnmark, Nord-Norge. *AmS-Varia* 37, 53-97.

Mulk, I. M. 1994 *Sirkas – ett samiskt fångstsamhälle i förändring Kr.f. – 1600 e.Kr.* Studia Archaeologica Universitatis Umensis 6, Umeå: Umeå universitet.

Myrvoll, E. R., Thuestad, A. og Holm-Olsen, I. M. 2011 Wild reindeer hunting in Arctic Norway: Landscape, reindeer migration patterns and the distribution of hunting pits in Finnmark. *Fennoscandia Archaeologica* 28: 3-17.

Myrvoll, E.R., Holm-Olsen, I.M. og Thuestad, A. 2011 Fokus på fangstanlegg: En studie av fangstanlegg i Finnmark. *NIKU Rapport 54*, Oslo.

Niklasson, M., Zackrisson, O. og Östlund, L.. 1994 A dendroecological reconstruction of the use by Saami of Scots pine (*Pinus sylvestris* L.) inner bark over the last 350 years at Sädvajaure, N. Sweden. *Vegetation History and Archaeobotany* 3: 183–190.

Nissen, H. 1928 Nogen lappiske offerplasser i det indre av Finnmarken, i *Festskrift til rektor J. Qvigstad, 1853-4. april-1928*, Tromsø Museums Skrifter 2, Tromsø: Tromsø Museum: 184-187.

Sámiid Vuorká-Dávvirat u.å. Liste over kulturminner med kartreferanser, Karasjok k.

Schanche, K. 1990 Den funntomme perioden. Nord-Troms og Finnmark i det første årtusen e.Kr. *FOK-programmets skriftserie nr. 2*, Oslo:Norges allmenvitenskapelige forskningsråd.

Simonsen, P. 1979 Juntavadda og Assebakte – to utgravninger på Finnmarksvidda. *Acta Borealia B Humaniora* 17.

Simonsen, P. 1991 Fortidsminner nord for Polarsirkelen [1970]. Oslo: Universitetsforlaget.

Simonsen, P. 1992 *Alta-kraftverkene: kulturhistoriske registreringer og utgravninger 1983*. Tromsø kulturhistorie 22, Tromsø: Tromsø Museum

Skandfer, M. 2004 *Framveksten av samisk etnisitet i lys av innlandsområdenes økte betydning ca. 2300 f.Kr. - 300 e.Kr.:Arkeologiske undersøkelser ved Njálbmeguoika, Karasjok k., Finnmark 2004*. Feltrapport, Universitetet i Tromsø: Institutt for arkeologi.

Skandfer, M. 2007 *Registreringsrapport: Registreringer Kautokeino, Karasjok og Tana kommuner i forbindelse med post-doktorprosjekt i arkeologi 2006 - 2007*. Tromsø: Universitetet i Tromsø

Skandfer, M. 2010 *Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. - 1000 e.Kr.: Registreringsrapport indre Finnmark 2009*. Universitetet i Tromsø: Upublisert rapport, Institutt for arkeologi og sosialantropologi

Skandfer, M. 2012a *Foreløpig rapport fra utgravning: ID 134692 Čoallajávri, Karasjok k., Finnmark Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. - 1000 e.Kr." (LARM)*. Universitetet i Tromsø: Institutt for arkeologi og sosialantropologi.

Skandfer, M. 2012b *Foreløpig rapport fra utgravning: ID 143694 Guovžadievvá, Karasjok k., Finnmark. Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. - 1000 e.Kr." (LARM)*. Universitetet i Tromsø: Institutt for arkeologi og sosialantropologi 2012.

- Skandfer, M. og Hood, B. 2011 *Registreringsrapport 2011, Indre Finnmark. Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 300 f.Kr. - 100 e.Kr."(LARM)*. Institutt for arkeologi og sosialantropologi: Universitetet i Tromsø
- Solbakk, Aa. 2000 *Ávjovári. Kárásjoga historija I: 1553 – 1900*. Karasjok: Dávvi Girji/Kárásjoga gielda/Karasjok kommune.
- Storli, I. 1994 "Stallo"-boplassene: Spor etter de første fjellsamer? Institutt for sammenlignende kulturforskning, Oslo: Novus forlag.
- Storå, N. 1971 *Burial customs of the Skolt Lapps*. FF communications 210, Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
- Vorren, Ø. 1944 *Dyregraver og reingjerder i Varanger*. Nordnorske Samlinger 6:3-99.
- Vorren, Ø. 1957 Villreinfangst med gjerder og graver i Norge. I: *Sámiid Dilit. Föredrag vid Den Nordiska Samekonferensen, Jokkmokk 1953*. Oslo.
- Vorren, Ø. 1958 Samisk villreinfangst i eldre tid. *Ottar* 17: 1-42.
- Vorren, Ø. 1962 *Finnmarkssamenes nomadisme I-II*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Vorren, Ø. 1964 Barkebrød – hungersnød? *Ottar* 41:7-9.
- Vorren, Ø. 1964 *Dagbok over reise til Finnmark 10. Sept. – 25. Sept. -64*, upublisert feltdagbok, Tromsø Museum.
- Vorren, Ø. 1969 *Dagbok 1969:den 9/8. 1969*, upublisert feltdagbok, Tromsø Museum.
- Vorren, Ø. 1982 The wild reindeer hunt and offering sites. In: Hultkrantz, Å. And Vorren, Ø. (eds.): *The Hunters: Their culture and way of life*, Tromsø Museums Skrifter XVIII, Universitetsforlaget, Oslo. :55-68.
- Vorren, Ø. 1998 *Villreinfangst i Varanger fram til 1600 – 1700-årene*. Tromsø Museums Skrifter XXVIII, Nordkalottforlaget, Stonglandseidet.
- Östlund L., Zackrisson O. og Bergman I. 2004 Trees for food –a 3000 years record of subartic plant use. *Antiquity* 78: 278–286.